

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Pelai, 62. Telèfon 15300. - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any IV. Núm. 182 - Barcelona, dijous, 28 de Juliol de 1932

Les «forces vives» de Madrid van protestar ahir. Si aquesta és la seva manera de demostrar que viuen...

D'ACTUALITAT POLÍTICA

Setmana d'expectació

Amb una lentitud que a Catalunya no és gens ben acollida, les Corts van discutint, en mig d'hostilitats i d'incomprensions, l'articulat de l'Estatut. Mentrestant, fora de les Corts, al carrer, també és duta la discussió. La setmana és d'una gran expectació. Les forces anti-estatutàries s'agiten convulsivament. A Madrid preparen manifestacions amenaçadores. A València Miguel

si, sense cap ni centener, en duplicació inútil? Certament, hauríem d'ésser els catalans, desertant el nostre deure; no creant escoles; no dotant-les del millor professorat; no fent cas de llur obra, que fessin possible una regressió, més avall de com estaven i anaven en camí d'ésser les coses l'any 1923. Caldria que el nostre catalanisme fos una aspiració a ésser, sense cap desig seriós de voler merèixer d'ésser allò

Els Dijous — Blancs

GORGULOF

Val la pena de llegir en els diaris francesos les informacions del procés contra Gorgulof, l'home que va assassinar el president Doumer. Si el tema no s'ho valgués, l'art incomparable dels reporters judicials dels diaris i les agències — reporters que generalment tenen en les lletres un nom tan brillant com en el periodisme — fa sempre agradable la lectura dels grans processos. Si els processos de París semblen més importants que els de la nostra Audiència, es deu segurament als advocats i als periodistes; es deu indubtablement a una cultura superior.

En el cas Gorgulof es tracta d'un «gran procés». El tema no pot ésser més suggestiu: l'acusat va assassinar el president de la República. En aquesta mena de processos, l'ombra de la guillotina s'allargassa sobre les parets de la sala.

La primera sessió del procés — llegia els reports de premsa — és d'un dramatisme impressionant. Gorgulof és un agent dels Soviets, un instrument dels blancs, un maníac? Gorgulof parla molt, parla sempre d'ell, del seu «partit verd», d'una utopia democràtico-pacifista que només se l'entén ell. Les transicions i exabruptes del seu llenguatge vivaç són un espectacle que difícilment escriuria el millor escriptor i recitaria el millor comediant. Es tracta d'un boig? Es tracta d'un il·luminat? Per ara sembla que no cal ésser gaire sensible per deixar-se impressionar per aquest drama. Gorgulof parla molt, massa i tot, i el seu advocat se'n mostra molt inquiet. Però la veritat s'imposarà, perquè si Gorgulof fa comèdia és impossible que un dia o altre no es compromet i que sempre estigui a l'altura de la primera sessió.

Gorgulof és una víctima de la guerra i de la revolució del seu país. Aparentment sembla fort com un cosac, però els seus nervis no han resistit l'espectacle de la guerra i de la revolució comunista.

De la guerra ençà, els tribunals de París han hagut de jutjar diversos crims polítics entre estrangers. En aquest cas, les circumstàncies són una mica més greus: la víctima era el cap de l'Estat, l'assassí és un estranger. Quant al tercer element, el tribunal, feu-me el favor de no creure'l chauvin. Durant la primera sessió, el públic, part integrant del tribunal, va demostrar la seva sensibilitat que els periodistes registren amb l'acotació: «Sensation».

Ara falta saber que diran els experts sobre l'estat mental de l'acusat.

Si Gorgulof no és boig, o desllorrigat, almenys pot dir-se d'ell que até l'ànima russa. (Recordeu la descoberta de l'ànima russa? feta pels nostres literats durant els ocis de la dictadura?) Doncs si Gorgulof no és un boig o un il·luminat, até l'ànima russa. Ben mirat n'hi hauria per recusar qual-sevol tribunal francès, perquè, qui la pot comprendre una ànima russa? Molts ens pensem entendre Dostoievski. Vanitosa presumpció! — M. B.

MIRADOR INDISCRET

Els culpables de l'expulsió

El senyor Dolcet, diputat federal separat de la minoria catalana des de dilluns passat, ha estat una víctima del seu afany de popularitat. El seu afany per veure's en lletres de molto als diaris, li ha costat la desqualificació. Més això que no pas allò que va dir de la República i l'Estatut, perquè estem certs que quan ho va escriure no sabia pas que l'esguerrava.

Sempre que s'ha reunit la minoria a la Generalitat, els periodistes han tingut ocasió de comprovar aquell afany de popularitat. Ha estat, en totes les reunions, l'únic diputat que ha abandonat el saló d'assessorament durant l'assemblea, almenys un parell de vegades. I tot perquè en sortir a fora, els reporters li demanessin declaracions. Moltes vegades la provatura li sortia malament, i ni les repetides visites al telèfon, ni les constants anades al water, ni el passar estossegant, li servia de res.

Dilluns, el bon senyor Dolcet va anar a la Generalitat decidit a fer declaracions. I com que ningú, tampoc, les hi demanava, les va escriure i les va donar als periodistes, per pròpia iniciativa. Mai no ho hagués fet! Una estona després, era expulsat de la minoria perquè en aquelles declaracions només deia disbarats.

La culpa, però, no la té ell. Tota és dels periodistes. Perquè en no fer-li aquests cap pregunta, ell va haver de fer les declaracions sense pauta i es va descarrilar.

Una catàstrofe a evitar

Dilluns a la nit es comentava l'expulsió del doctor Dolcet de la minoria parlamentària catalana. Un home que portava unes ulleres amb vidres d'un pam de gruix, prengué la paraula: — Que l'expulsió de la minoria, bueno. Mentre no el facin reingressar a l'oculisme...

Puresa d'intenció i de llenguatge

L'inefable doctor Dolcet es troba al Palau de la Generalitat i ha de telefonar. Entra, per fer-ho, a una oficina.

— És directe, aquest telèfon? — pregunta a un funcionari.

— No, senyor. Ha de marcar primer el zero i demanar després línia a la senyoreta. El senyor Dolcet marca el zero.

I, en contestar-li la telefonista, demana: — Ràtlla!

El senyor Dolcet, a desgrat d'avançar la República a l'Estatut, es sent catalanista i no ha regut prou catalana la paraula línia.

Els funcionaris de l'oficina encara riuen.

Oratòria en remull

En anar recentment a Montesquiu, el President de la Generalitat arrebegà un mal dia. El cel, ennuvolat, amenaçava tempesta. Però no passava d'amençar. El President i el seus acompanyants, entre els quals es comptava el diputat a Corts senyor Riera i Puntí, pogueren arribar a Montesquiu sense mullar-se.

Vingué l'hora del miting. Feia el mateix temps rúfol. Per la part de Ponent els núvols seguien molt engrescats.

El senyor Riera i Puntí els prengué com a tema del seu discurs. Mai no ho hagués fet!

— Així com el sol vencerà aquests núvols que el cobreixen, així també el sol de la llibertat... — començà dient.

No pogué continuar.

Una mànega d'aigua deixà la plaça de Montesquiu neta i pelada.

S'assegurà que el senyor Macià ha posat el senyor Riera i Puntí a la llista negra dels oradors.

Encara es passeja pel carrer!

Ara que a la Generalitat estan enderrocant la porta del pati gòtic que dona entrada a la Caixa d'Estalvis, és bo de recordar una anècdota del temps de la Dictadura.

Visitava el Palau un arquitecte francès i es desfeia en elogis davant les coses elogiabils i restava mut en contemplar aquelles altres que hom podia observar pel seu aire que no li plaién gens. Home molt educat, no gosava exterioritzar el seu pensament només davant les belleses autèntiques de la casa.

Al peu de l'escala gòtica restà embadalit una bella estona i, en anar cap el carrer del Bisbe per veure el formidable medalló de Sant Jordi de la primitiva porta de la Generalitat, s'adonà de la baluerna que aquests dies els paletes s'encarreguen de desfer. Es veu que ja no va poder més i, tombant-se, digué al seu acompanyant: — Una porta semblant en un pati gòtic? Qui ho ha fet?

— L'arquitecte de la casa... — El deuen haver ficat a la presó, suposo? Rigorosament històric.

Aigua, senyors!..

A un aristocràtic cabaret de les Rambles, hi havia l'altra nit una taula reservada.

Sobre la taula, el cambrer, o potser el gerent de la casa, hi havia deixat, per a foragitar els inoportuns, una ampolla de Cliquot en fresc.

Anava arribant gent i no sabia ja on col·locar-se. Tot estava ple. Però la taula del Cliquot, amb les cadires inclinades, romania buida.

Per fi, els afortunats clients de la taula reservada feren acte de presència.

Semblaven senyors de preu.

El gerent els féu grans cortèsies i posà bé les cadires.

Tot seguit, el cambrer se'n dugué l'ampolla de Cliquot i en va portar una d'aigua de Vilajuïga.

Les vaques cegues

Agafar una amiga, és cosa fàcil.

Mantenir-la, ja no ho és tant.

Però deixar-la resulta sumament difícil.

De vegades això es soluciona amb un estanc, i qui diu estanc, diu vaqueria. Només es corre el risc, si no de perdre bous i esques, de perdre les vaques i trobar-se, en voler reprendre la vida bucòlica, que un altre pastor cuida el ramat.

Ara, segons es diu, s'ha donat aquest cas, que no és nou a la vida, i una vegada més s'ha demostrat que en les batalles de l'amor no sempre guanyen els més guerrers.

L'amor, és ceel!

En feia un gra massa

L'altre diumenge, a Esparraguera es va inaugurar un centre radical, amb un elenco d'oradors prohoms i pronois del partit que sub-acabdilla En Pich i Pon.

Un dels prohoms més notables — tenint en compte que l'acte es celebrava a Esparraguera —, el senyor Alfred Sedó, en el seu discurs es va mostrar, tocant la qüestió social, bastant esquerrenat.

Però, ah!, el regidor barceloní senyor Santamaria, encoratjat per l'exemple, encara se'n va mostrar més. Se'n va mostrar massa i tot, tant que l'industrial d'Esparraguera — volem dir el senyor Sedó — s'va esverar una mica i va dir a l'orador: — No apreteu tant, que la setmana que ve em demanaran augment de jornal!

Piquiponiana

El senyor Pich i Pon també va parlar.

Va dir moltes coses, i totes bones i igualment coherents. («Embolica que fa fort», s'hauria posat a l'escur si la monarquia l'hagués ennoblit, com no hauria deixat de succeir.) Va parlar de la fertilitat de la terra, de peus a la qual ell toca sempre, i va assegurar als esparraguerecs que si tinguessin l'aigua del Prat, farien una collita cada vuit dies.

Ningú no el va avisar que és el mateix riu Llobregat el que passa per Esparraguera i pel Prat.

Deixeble aprofitat

Un altre orador del mateix acte, en plena disbaixa de figures oratòries, va embrancar-se en un elogi del senyor Alfred Sedó.

El mal aconsellat retòric començà lloant els callos en las manas dels obrers d'Esparraguera i, amb magnífica inconsciència, engegà una frase, per fer pendre a l'anterior, en la qual parlà dels callos en el cerebro del senyor Sedó.

Tret de l'orador, ningú no deu creure que aquest sigui un senyal feiaent de treball intel·lectual, així com les durícies a les mans ho són de treball manual.

Ni En Pich i Pon ha arribat mai tan enllà.

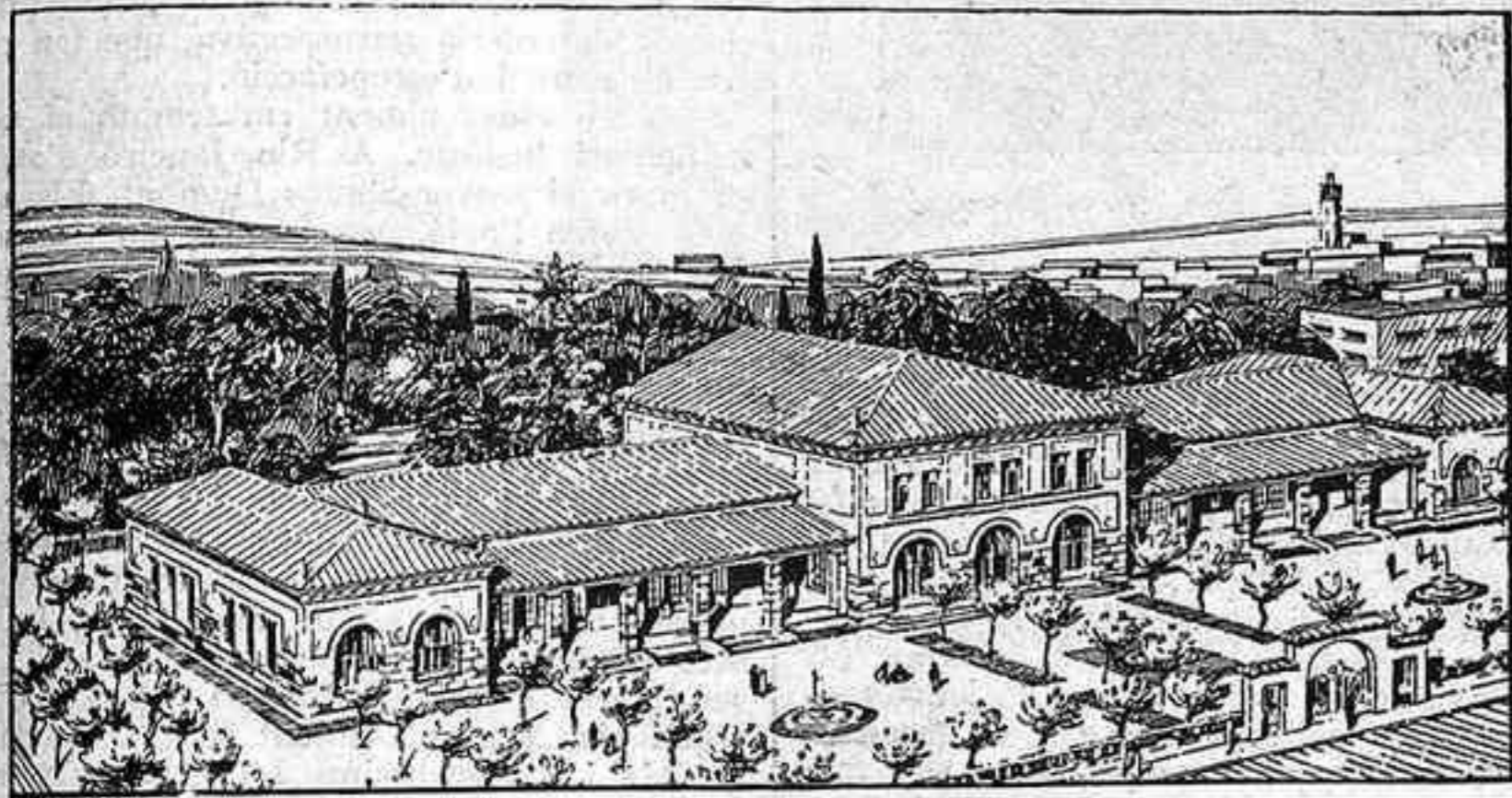
El diputat desconegut

Els diputats gallecs Castelao i Otero Pedrayo, hostes de Barcelona la setmana passada, admiraven el panorama magnífic que es divisa des del cim de la torre de Jaume I. La vasta extensió del mar suggerí a un dels gallecs:

— No és avui que havia d'arribar l'Home?

El senyor Esteve Sala, que feia els honors als visitants, preguntà:

— Per on és diputat aquest senyor?

Grup escolar de Reus

Maura llueix la seva fenomenal ignorància, en un passatge que passarà a la història, sobre si la parla catalana és més o menys idioma que la valenciana. (Es veu que, en això d'idiomes, hi ha graus de més o menys.) Ignorància perfectament monàrquica, malgrat que el senyor Maura, com Mimí Pinson, tingui el cor republicà.

Tot va així. En contra, l'actitud de la minoria catalana, que s'ha limitat a deli-

que som i tenim dret d'ésser. Sense creure en una inferioritat moral de Catalunya, hom no té dret de dubtar que la solució que probablement tindrà la batalla de l'ensenyament a les Constituents, permet tard o aviat de girar la situació ben a favor nostre.

Però, a la vegada que analitzem fredament la materialitat de la solució que es donarà al problema, no podem negar que la intenció dels que imposaran llur fórmula, és de fer-nos un flac servei. Adhuc en detalls trivials s'hi veu una mala voluntat. Els tituls dels diversos graus d'ensenyament català seran vàlids; però caldrà abans procedir a una cerimònia d'etiqueta. Els expedirà el govern central.

I els catalans, en allò que tenim de més íntim entre els nostres sentiments, no ens podem estar de sentir-ne una indignació i una pena. Sabem que la força dels fets tornarà inútils totes les precaucions que es malten l'Estatut, fins al punt que, en alguns passatges — segons frase de Nicolau d'Oliver —, no sembla el dels catalans, sinó dels castellans residents a Catalunya, respecte als quals hom es perd en una profusió proluxa de detalls. Ho sabem; però també ens sap greu d'adonar-nos-en. Voldríem més comprensió i més bona voluntat. Voldríem que hom s'adonés que ja no es tracta de barrar el pas de Catalunya, que això és ridícul; sinó de fer-li camí amb gentilesa i cortesia.

I sobretot, mai, allò que es diu mai, no es podrà dir que totes aquestes disposicions vexatòries han passat amb el nostre beneplàcit. Que nosaltres treiem partit de les aventures que ens donin, no vol pas dir que les aplaudim. L'alt interès de Catalunya ens podrà obligar a cops de timó que evitin que la nau de l'Estatut topi amb alguna roca baixa; però d'aquestes calles, mai no en direm que siguin cap bon port.

La situació és aquesta, difícil, seriosa, irritable, inquietant; raó de més per estar disposats, serens, fermes i tranquils. La comprensió d'altri no ens ha d'entelar pas les potències. Guanyarà, primer qui tingui raó, i després que tingui més calma.

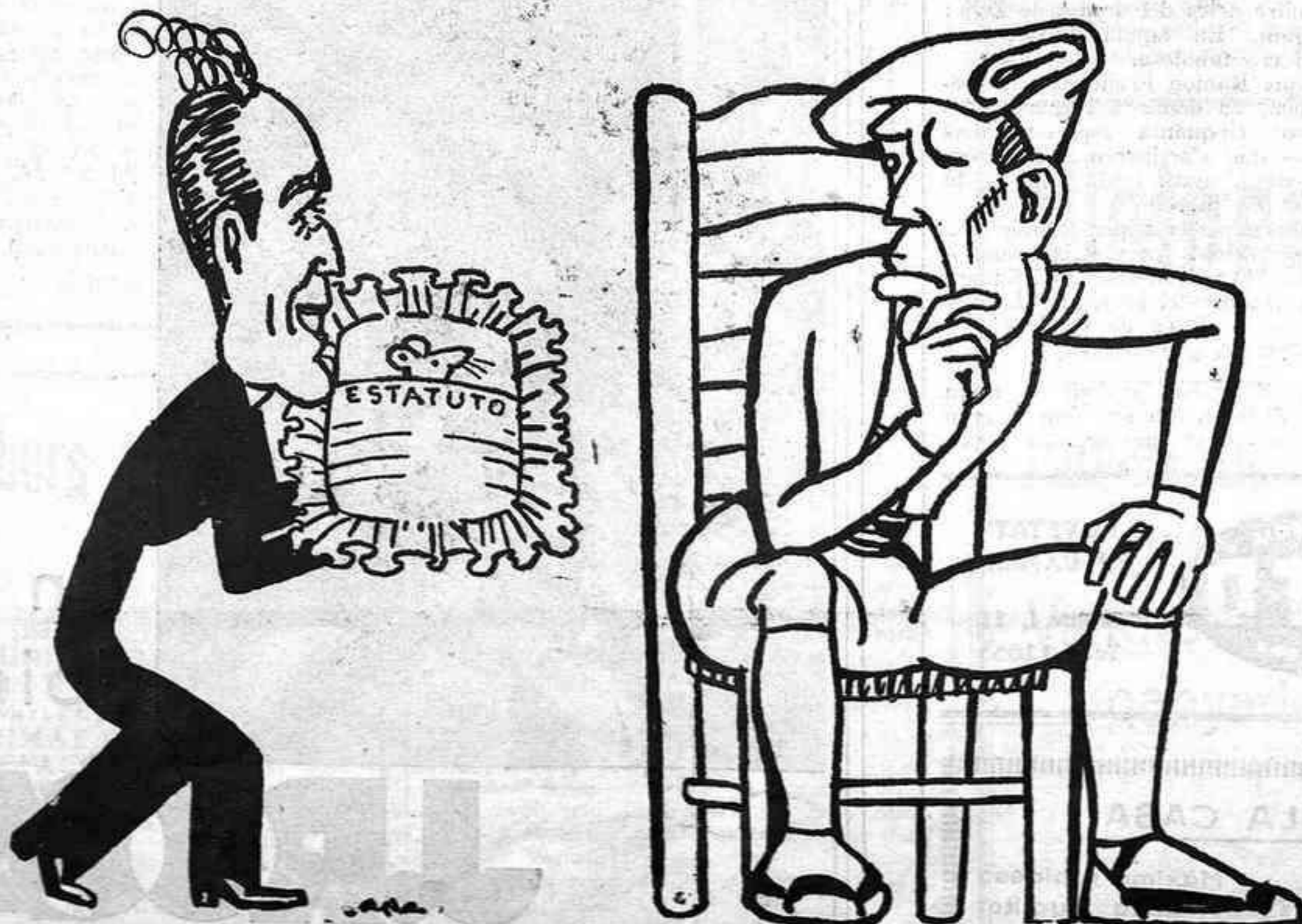

Una de tantes «Escuelas Nacionales» que l'Estat manté en pisos rònecs.

berar amb els prohoms de Catalunya, resulta serena, digna i continguda.

L'emollec present té la mateixa causa dels anteriors, i dels que vindran. Tot ve d'una diferència de punt de vista. Els catalans creiem que la Generalitat és un organisme de l'Estat espanyol, organisme autònom, així sí; però tan identificat amb la màquina constitucional, com ho pugui ésser un Ajuntament, una Diputació, o el mateix govern central. I molts dels no catalans, adhuc algun dels nostres amics, veuen la Generalitat com un Estat dintre i contra de l'altre Estat; com un mal menor que s'ha de reduir tant com es pugui. Si nosaltres adoptéssim aquest criteri, confessem que restaríem admirats que es concedís tant; però com que és un criteri perfectament fals, creiem que totes les deficiències d'organització de la Generalitat de Catalunya, provinents d'escarraments i retallades de l'Estatut, cauran, en primer lloc, damunt el conjunt de la nació, i la primera víctima en serà l'Estat; no en altra manera que si hi hagués una llei municipal o provincial deficient, i algú ens volgués convèncer que això dona consistència a l'Estat, més vigorós en conjunt com més malaltissos siguin els seus òrgans.

Ara som a la batalla de l'Ensenyament. La solució que se'ns proposa no ens plau. I afirmem que ens molesta més que no pas ens alarma. Tots aquells que hem assistit a la puixança de les instruccions culturals de la Mancomunitat; que hem vist com anaven estent el seu radi d'acció i millorant el seu prestigi, a base d'una millor qualitat de l'ensenyament, trobem peregrina la idea que es fan aquests bons senyors que es pensen que mantenint una doble ensenyança a Catalunya, mataran la cultura catalana. Caldria, per això, que a Catalunya mantinguessin les seves millors institucions. I, qui pot suposar que, a la resta d'Espanya, toleraran que els governs vessin gran part de llur presupost cultural a les terres catalanes, mentre ells s'hagin de contentar amb centres d'estudis, migradisims? Quin ministre serà tan foll d'oposar escola a escola, càtedra a càtedra, perquè

EL PART DEL GUADARRAMA

Besteiro: — Tot ha anat bé: es un ratolinet més bonic que el Soll!

El debut de Margarida Xirgu

Continuïtat

Un dels molts dinars celebrats a honor de la representació gallega. La sobretaula és propícia a la poesia. Els gallegos són mestres en la recitació. Algun català correspon... El senyor de Solà de Cañizares se les empen amb un fragment de *Mar i Cel*. En acabar, hom li lloa la traça.

—Es que jo—diu el senyor Solà—, abans feia comèdia.

Un dels oients catalans hagué d'ofegar un «I ara, què?» que se li escapà dels llavis.

“Mentat la sogà...”

Llest el dinar, i a punt de pujar als cotxes, el senyor Solà de Cañizares es sent obsequiós. Pregunta als gallegos:

—On van aquesta tarda? Em plauria acompanyar-los.

Un dels catalans de la comissió d'homenatge li respon:

—Amb molt de gust. Anem a visitar la Col·lecció Plandiura.

Al senyor Solà li vingué instantàniament a la memòria una consulta urgent que tenia per aquella tarda. I s'acomia.

El de Cañizares

A la sessió municipal de la setmana passada, el jove i ja regidor Solà de Cañizares — un dels dos vots contra l'adquisició de la Col·lecció Plandiura — proposà que aquesta es fes per subscripció, i fins senyalà més o menys precisament com hi havíem de contribuir el senyor Cambó i nosaltres.

No dubtem que el senyor Cambó figuraria en una subscripció d'aquesta mena, i assegurem que nosaltres (és a dir, el setmanari i cada un dels que el fem), també.

En correspondència a l'atenció que hem meregut del de Cañizares, i seguint-lo pel camí de disposar dels diners dels altres, ens prenem la llibertat d'indicar-li com hi podríem contribuir ell.

No es tractaria de trenta cèntims, quota que en plena sessió li va senyalar el senyor Ventalló (la va senyalar a la Dreta Liberal Republicana, però ja se sap que aquest partit el componen el de Cañizares, no gaires més i un segell de goma), sinó d'una mica més: el producte de la venda, a pes de paper, naturalment, de les obres de Solà (no confondre amb Zola).

Doncs sí, senyors — potser no ho sabien —; el de Solà i de Cañizares ha començat unes *Rimas de juvenut* i *Los que venen*, novel·la de costums contemporanis, al final de la qual amenaça amb dues més: *Su mejor amiga* i *Una novia*.

—Deu ser molt dolent, tot plegat? — podria preguntar-se'ns.

—I ara, home — respondriem —. Per qui ens han pres? Que es pensen que les hem llegides?

Senectut, egolatria

L'ex-Xenius, més preocupat encara que pel seu discurs d'ingrés a l'Acadèmia Espanyola, ho estava pel de contestació. Volia triar-se l'acadèmic... i alguna cosa més, com es veuria.

L'actiu col·laborador d'*El Debate* va començar les gestions. La primera, prop d'Azorín, fracassà. Azorín no vol saber res amb transfugues de la mena orsiana. Julio Casares no es deixà ablanir, tampoc, per l'ex-pantarca. A l'últim, es trobà un home disposat a fer el discurs de contestació: el marquès de Villa Urrutia.

Però una sorpresa, agradable d'antuvi, l'esperava: el discurs no li daria cap feina, ja que pocs dies després Villa Urrutia en rebia l'original, escrit pel mateix Ors.

La segona sorpresa encara fou més forta. En el text que havia de llegir hi havia frases com aquestes, dedicades al novell acadèmic: «*ojo de Europa*», «*Sócrates de la moderna España*»...

Villa Urrutia ho trobà massa fort i, bonatxàs, proposà una transacció: aquelles frases i altres del mateix tornament serien atribuïdes a una biografia *poco conocida*. Però Eugenio d'Ors no ho podia consentir, i, per la seva banda, Villa Urrutia no volia que aquells elogis semblessin d'ell.

Les coses estan així, i potser hi estaran molt de temps encara. Eugenio d'Ors, totus, no vol fer el seu discurs d'ingrés si no li és contestat amb la torrentada d'ingrés que ell mateix s'ha fabricat. I, d'altra banda, cap acadèmic no es mostra propici a assumir la paternitat del discurs de contestació.

Any 1906. A l'ex-vila de Gràcia hi ha un carrer: el de l'*Esmeralda*. En aquest un teatre: el del Círcol de Propietaris de Gràcia. (Un any més tard, l'Adrià Gual hi va instal·lar el seu Teatre Intim, i el nom del teatre es va canviar pel d'Auditorium. Avui, en aquest local s'estatja una institució coral digna de lloança: l'Orfeó Gracienc, davant dels cantaires del qual hi ha un home de talent i de veritable temperament musical: el mestre Balcells. En l'entitat gracienc, figura una jove i admirable artista. Ja l'heu escoltada en els concerts de l'Orquestra Pau Casals o en els de la Banda Municipal que dirigeix el mestre Lamote de Grignon: és la jove arpista Rosa Balcells, una de les comptades artistes interpretadores catalanes que ja influeix entre els públics musicals europeus.)

Però tornem a l'any 1906 i no ens moquem del teatre del Círcol de Propietaris de Gràcia. En el seu escenari, la nit del 4 d'octubre de l'any esmentat, féu la seva aparició Margarida Xirgu, que encara no era actriu professional. Com va anar aquest debut?

En els primers anys del segle, un dels autors que a mi m'engrescava era Emile Zola. I engrescava a molts companys d'aquella època. Perquè havia escrit *J'accuse*, el qualificàvem d'apòstol, i aquest entusiasme es va traduir en un greu dolor per la mort inesperada, en 1902, del que consideràvem el nom més alt de la literatura francesa. Venia a ésser, per mi, el darrer èpic. Admirava l'autor de *L'Assommoir*, *La Débâcle*, *Nana*, *Germinal*, etc., per la seva obra literària i per la seva actitud contra la podridura d'un Estat major que condemnava un innocent com Dreyfus. Encara conservo com una relíquia el número de *L'Aurore* on, ocupant dues pàgines, va aparèixer la famosa defensa de Dreyfus, que ens arribava al fons de l'ànima. Anys després, en ésser traslladat al Pantó del cadàver de Zola, un simple, nacionalista, va engregar un tret contra Dreyfus i el va ferir.

Amb En Juli Vallmitjana vàrem organitzar un homenatge a Zola. Era inútil pen-

Margarida Xirgu

sar en cap dels teatres barcelonins. Parlar de Zola en aquells temps en què a Romea predominava, quant a les traduccions, el criteri de don Teodor Baró, autor d'una obra imbecil titulada *Lo joc dels disbarats*! Perquè us feu càrrec de com estava el Romea d'aquells temps, intercalo una petita digressió. Perdoneu-me-la. Un dels empresaris del teatre del carrer de l'Hospital va comprar, a bon mercat, una comèdia de François de Croisset, *Le Paon*. Sabeu com va traduir aquest títol aquell empresari, que es dedicava a adaptar obres franceses al català?... *Le Paon*, m'has dit?... Sí, sí, ja veuràs: *Lo més tonto és bo per visbe*.

Us deia que En Vallmitjana i jo volíem organitzar un homenatge a Zola. Cercàrem un empresari. El vàrem trobar, i gracienc, per més senyes: Antoni Niubó, aleshores amo d'una matalasseria. Era un home que alternava la lectura d'obres d'Ibsen, Björnson i Strindberg amb la venda de ploma, llana i miraguano. Li vàrem dir «el matalasser intel·lectual», i fou ell qui m'ofertí cent cinquanta pessetes per traduir, en una setmana, els quatre actes del drama de Zola: *Thérèse Raquin*. En aquell temps, una quantitat així era fabulosa.

(Recordeu que Ramon Franqueza, empresari del Romea, va donar a l'Ignasi Iglésies, per cent cinquanta representacions d'*Els Vells* — que s'arribaren a representar els diumenges, matí, tarda i nit —, la quantitat de... mil pessetes!)

Cent cinquanta pessetes per traduir una obra en quatre actes! La mateixa quantitat que l'editor Maucci va donar a l'Eduard Marquina per traduir del portuguès *La ciudad y las sierras*, d'Eça de Queiroz!

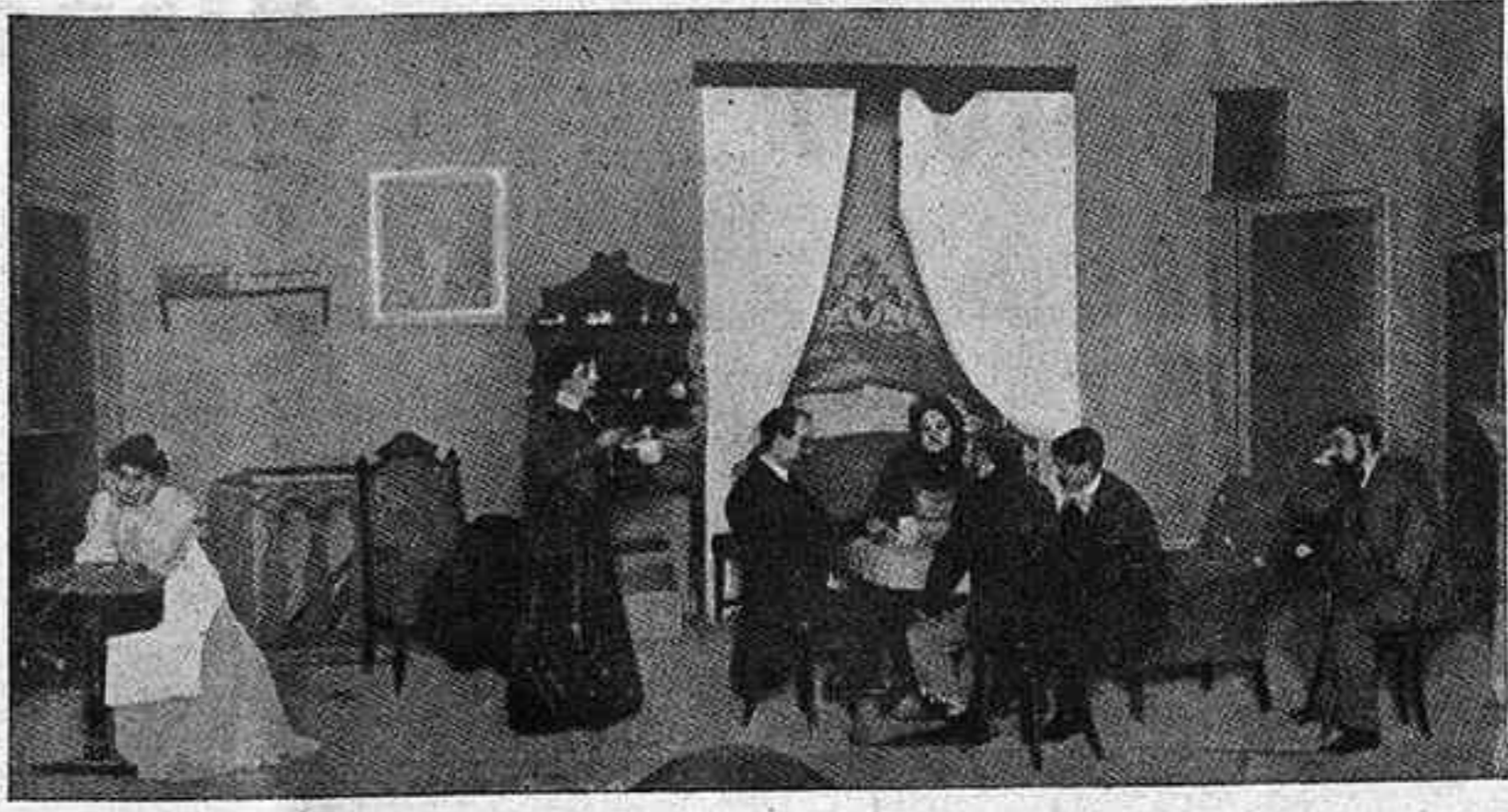
Que Emile Zola em perdoni la meua traducció de *Thérèse Raquin*, feta a gran velocitat, cobrant-la en dues vegades i gas-

tant-la íntegra a obsequiar la filla d'un herbolari del Torrent de l'Olla, tan meravellosa de cos com de ruqueria.

Quan amb En Juli Vallmitjana vàrem formar la companyia que havia d'estrenar en català *Teresa Raquin*, a la llista només hi havia actrius professionals: la Maria Morera, que tots vostès coneixen, i les germanes Eulàlia i Trini Guitart. L'Eulàlia havia d'interpretar el paper de la protagonista. Al segon assaig que férem de *Teresa Raquin*, l'Eulàlia Guitart va tenir un vòmit

Aquí es va produir una pausa. Nosaltres miràvem aquella cara expressiva i aquells ulls que barrinaven.

—Digui, jove, vostè que és l'autor...
—Traductor amb prou feines...
—Es necessitarà molta roba per aquest drama?
—Escolti: té un vestit negre?
—El que porto; dug dol.
—No tindria una brusa de color, per al primer acte?
—No, però me la deixarà una amiga.

L'estrena de «Teresa Raquin». — Margarida Xirgu, Trini Guitart, Font, Maria Morera, Mir, Rocamora, Furquet

de sang i va veure's obligada a deixar el paper.

Ja hi som. Ens trobàvem sense primera figura. En Vallmitjana i jo estàvem desesperats. Un actor conegut meu que aleshores representava, a l'Apolo del Paral·lel, melodrames en la companyia d'Enric Giménez i Concepció Llorente, ens tragué, junt amb el conserge del Círcol de Propietaris, del conflicte per nosaltres insoluble. Ens varen dir:

—Escolti, senyor Vallmitjana i vostè, jove (el jove era jo), per què no van, demà que és diumenge, a la tarda, aquí a prop, al carrer de Santa Rosa? Hi ha un teatre d'aficionats i una xicoteta jove, aficionada també, que diuen que ho fa molt bé. Potser els dirà que sí. Es molt senzilla i no té pretensions.

—Doncs... li estan bé quatre duros de sou?
—Però, Déu meu, si jo no m'atreveixo...
—Cinc duros i no en parlem més... Fet? Sí?... Així m'agrada. Res, demà, dilluns, a les nou, assaig a l'escenari dels Propietaris... Aquí té el paper, i si pot i té temps, demà, quan surti de la feina, li dona una llegida... Li asseguro que és de llumient.

—Cregui'm — anava dient l'aficionada — que ho faig per treure'ls del compromís. El meu xicot, que és aquí, prou sap que no diu mentides. Oi, Pepito?... Ah!, una cosa... La seva gràcia?
—Rafael Moragas, per servir-la.
—Doncs bé, senyor, o jove, com vulgui.
—Moragas a seques.
—Doncs, li demano que em guii, que m'aconselli... Veritat que ho farà?
—I ara, si serà vostè que ens ensenyarà a tots de veure comediets... L'hi juro... Ara, senyoreta, només una pregunta indispensable: ens farà el favor de dir-nos el seu nom? Es per posar-lo als cartells, als diaris, als programes...
—Margarida Xirgu.

En el camerino d'un teatre d'aficionats. Estan representant *Maria del Carmen*, de Feliu i Codina. Ens presenten l'actriu. Amb En Vallmitjana, exposem l'objecte de la nostra visita. L'actriu es resisteix.

—Ja veuran — diu —. Jo no sóc res més que una aficionada. Faig de galonera... Naturalment que m'agradaria molt treballar en un escenari com el del Círcol de Propietaris de Gràcia... Vostès no s'ho creuran... Els estic molt agraïda, però no m'atreveixo. Una cosa és treballar amb aficionats... I si quedo malament davant dels senyors de Barcelona que juraran a Gràcia i aniran als Propietaris?... No, no... Els ho agraeixo de tot cor, però no puc... tinc massa por.

Haguérem d'insistir. Frou sabíem que el paper era llarg i l'obra, de compromís. Però, si aquella noia accedia, salvàvem la situació.

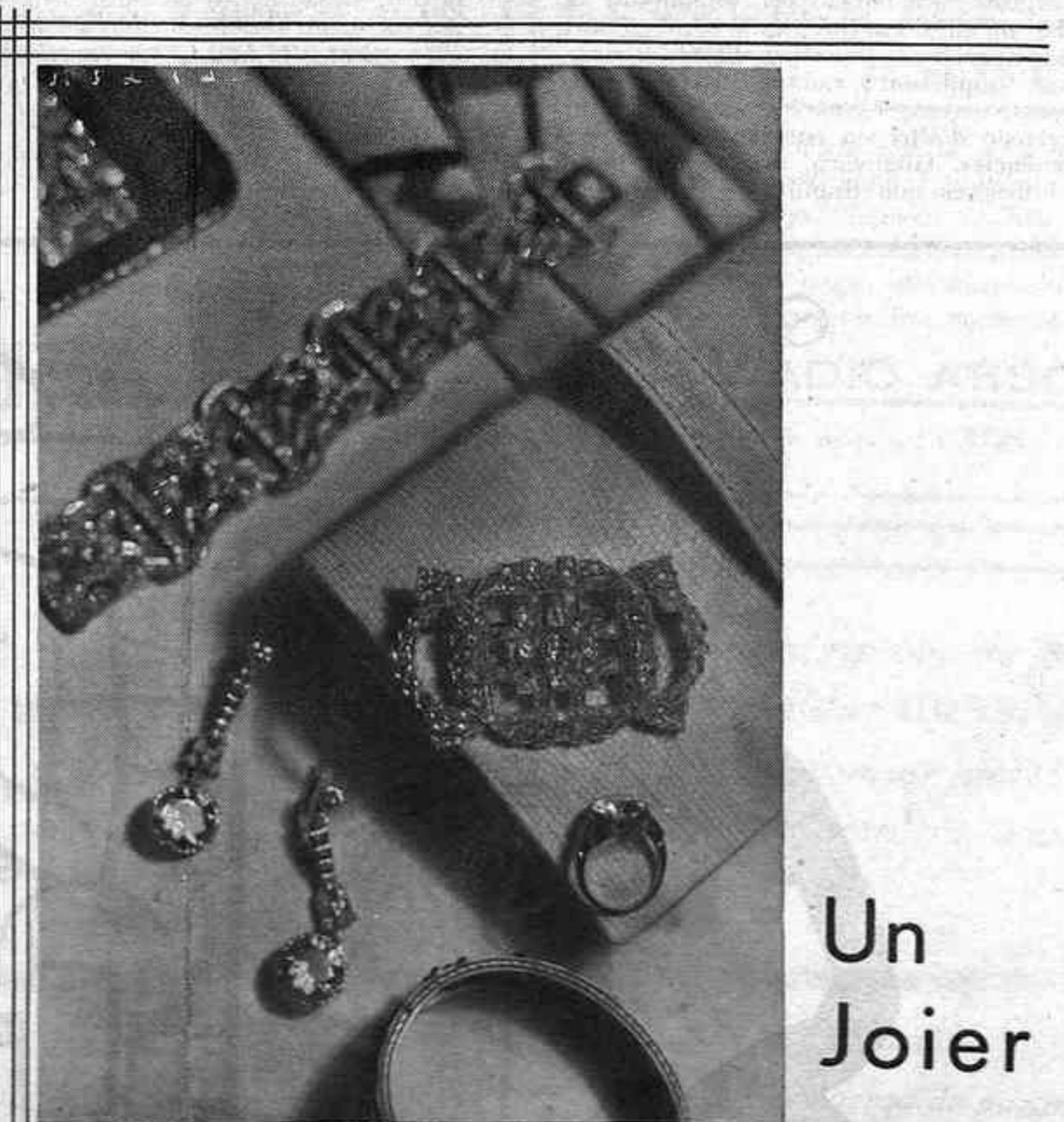
—Pensi — li vàrem dir — que ha promès l'assistència a aquesta estrena, el cònsol de França...
—I que l'Emili Tintorer — reforçàvem —, el crític de *Juventut*, ha escrit una conferència, que la llegirà En Nogueres Oller...
—Pobra de mi!
—Tingui present que hi ha d'acudir tota la intel·lectualitat barcelonina...
—Però si jo, senyors, no sóc més que una aficionada...
—Sense vostè, no hi ha obra.
—Però si jo no en sé de fer comediets.

Amb la Xirgu, en aquella *Teresa Raquin*, prengueren part la Maria Morera i la Trini Guitart. I els que aleshores no eren sinó aficionats (que treballaven totes les festes en el teatre del Círcol de Propietaris de Gràcia): el galan Fourquet, En Mir, que més tard va treballar al Romea i amb En Santpere, i era un actor còmic graciosíssim; el malaguanyat Font, que ens va deixar per sempre, i un xicot que es deia Rocamora.

La Margarida Xirgu va triomfar de tal manera, que el públic es va alçar dret. «Ja tenim l'actriu!», arreu es sentia. Recordo que, després de la representació, la Margarida plorava. L'endemà i els dies següents, els diaris sortien plens d'elogis. En Franqueza, l'empresari del Romea, no va trigar ni un mes a contractar-la. I els èxits vingueren un darrera l'altre.

Ara, quan recordo que he fet observacions durant els assaigs de *Teresa Raquin* —fa vint-i-sis anys! — a la Margarida Xirgu, i que vaig gosar indicar-li com havia de fer el paper, m'entra esverament i se'm posa la cara al roig viu.

RAFAEL MORAGAS

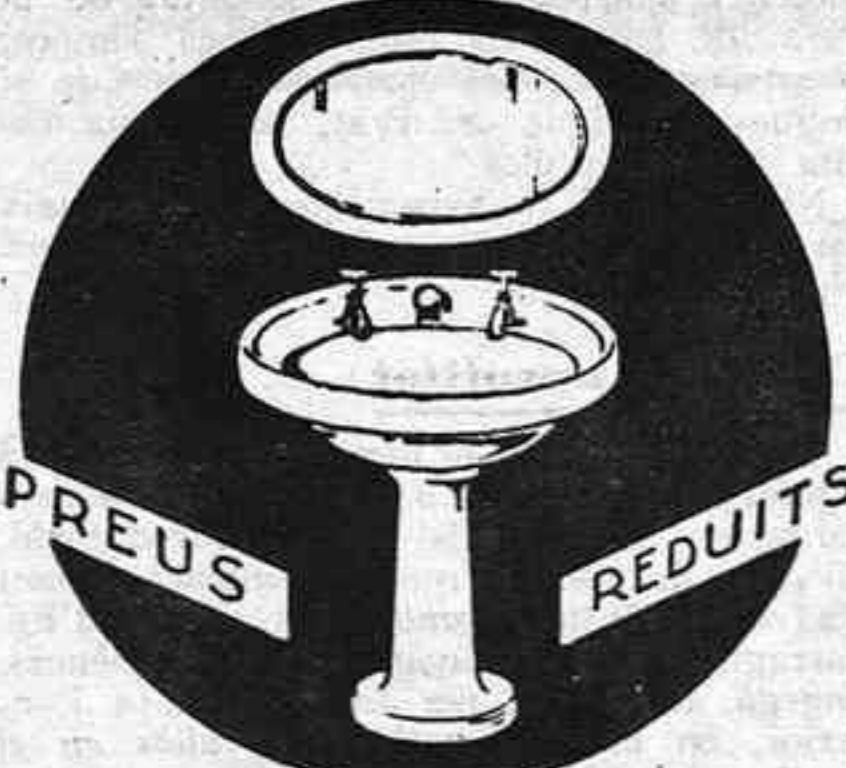

Un Joier

J. ROCA

RAMBLA DEL CENTRE, 33 - PASSATGE DE BACARDI, 2

BANYERES · LAVABOS ESCALFADORS WATERS · BIDETS CAMBRES DE BANY

JAUME SAURET 7 · PELAYO · 7

NOVETATS EN CAMISES
FITO
Janne I, 11 Telèf. 11655

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI · Màxima rapidesa · Màxima qualitat
ARCS, 7 · TELEFON 18654 · BARCELONA

LAPERITIV

Santos Dumont. — La nostra època ens duu cada vegada més a convertir en històric i a disfressar d'anacrònic el que tan sols fa cinc minuts ens feia pampalugues davant del nas amb totes les garanties de l'actualitat. Un film projectat dues temporades enrera, el veiem aquesta nit i el trobem ple de vernís i de teranyines com si fos un quadro de museu descuidat.

Aquestes ganes que tenim de presentar fets i imatges dels quals hem estat testimonis, amb la pàtina de les coses de l'any de la picor, fan que tots ens sentim historiadors sense necessitat d'anar a furgar els arxius; unes revistes o unes fotografies oblidades en un recó de calaix són suficients perquè ens fem passar el gust. La manera com contemplem el passat nostre sempre és amb una barreja d'humor i de tendresa elegiaca, i en això som uns cànchids, perquè si trobem absurdes les sabates que portàvem quinze anys enrera, ens guaitem les sabates que portem el dia d'avui amb una certa serietat i fins amb un cert respecte.

La literatura ha començat a explotar l'any 1900 com si es tractés de la nebulosa època d'Atla. Paul Morand, amb el seu famós llibre sobre el debut del segle, va tenir el gran acudit inicial. Després cada vegada s'ha posat més de moda aquest passeig pels interiors modernistes, i aquesta impúdica exploració de cotilles, pentinats amb monyo japonès, barrets amb principal i primer pis i bigotis perforadors. Les revistes més modernes es complauen amb imatges de xafareria retrospectiva, que fan plorar de riure i d'estupefacció.

Ara un esdeveniment em tempta al fàcil comentari històric. A Rio Janeiro s'acaba de morir el senyor Santos Dumont. Els nois que agafen l'avió amb la mateixa tranquil·litat que s'agafa un tramvia de via estreta, segurament que es pensaven que Santos Dumont, si no era un personatge purament llegendari, feia uns quants milers d'anys que era mort.

Santos Dumont fou el primer que va volar a Europa en avió; abans havia inventat globus dirigibles, autos desconcertants que semblaven aquells pilots de fusta vella que es cremen la nit de Sant Joan, i dalt dels quals s'enfilava Santos Dumont, i el seu barret fort li quedava a l'alçada d'un segon pis. Santos Dumont fou un inventor terrible i arriscadíssim. La gent se'n reia una mica, quan ell deia que volia volar, i com Leonardo, aquell gran boig que es va fer cèlebre, no per les seves folles ambicions de semi-déu, sinó per les seves pintures, Santos Dumont ens passava hores i hores combinant orenetes vives, ocells de paper, pales de molí, paraigües, dinamita, tot el que se li presentava. A la fi va sortir amb la seva i l'any 1906 va volar uns quants segons a una alçària de molt pocs metres i deixà a tothom amb la boca oberta. Feia dies que els germans Wright havien volat a Nordamèrica, però Santos Dumont no s'ho creia, estava convençut que el seu aparell era l'únic que podia realitzar el prodigi. Santos Dumont seguí volant cada vegada una miqueta més, com els ocells quan abandonen el niu, i després els altres grans herois de l'aviació li varen passar al davant i ell es quedà amb la glòria i l'orgull d'haver estat el boig que fa bitlles. Jo recordo haver vist en el cinema de la Sala Mercè els primers vols de Santos Dumont; tenia dotze anys i aquell espectacle d'un senyor que volava com un passerell era de les coses que en aquella època feien rodar més el cap. Només al cap de deu anys del primer vol de Santos Dumont, Gynemer, no com un inexpert passerell, sinó com una àliga consumada, aconseguia els prodigis que sap tothom.

Quan Santos Dumont inventà l'aviació europea, les dones que treballaven en els cafès-concerts no feien altra cosa que cantar cançons sobre el desconcertant aviador. A les trones, algun vicari parlà d'ell com del diable en persona. Els senyors que prenen café no s'ho volien creure. Recordo que aleshores un capellà nordamericà va escriure una novel·la, en la qual s'explicava la fi del món, i presentava en un futur de tres mil anys enllà, un sistema de locomoció aèria molt més endarrerit que el que estem fruint avui dia; i avui dia, que només fa vint-i-sis anys del primer vol de Santos Dumont.

Santos Dumont s'enfilava en el seu aparell, vestit de jaqué i amb un barret fort d'aquells acabats en punxa; era un home magre, de color trencat, amb uns pomols colonials que feien un gran efecte; els bigotis de Santos Dumont portaven tota la mandra caiguda del clima de l'Amazonas. El famós brasileny semblava un d'aquests tocadors de saxofon o de banjo, brasilenys, que ara van afaitats i es passen pels cabarets deixant un rastre de color d'oliva. Santos Dumont, quan s'aixecava amb el seu globus dirigible, al Bois de Boulogne, tenia cinquanta dides i cinquanta criatures de bolquers que se'l miraven. Abans, amb l'auto de la seva invenció, s'havia fet seguir per tots els gossos de París.

Ja feia bastants anys que el nom de Santos Dumont havia desaparegut dels diaris. Retirat a la seva terra brasilenya, és possible que Santos Dumont, en veure el seu bigoti blanc i inútil per a volar, se l'hagués afaitat definitivament. Els últims dies de Santos Dumont deuen haver estat plens d'una glòria malenconica, contemplant els grans raïds, i contemplant les tones de café que produïx el seu país, cremades simplement, per excés de producció i per exigències del comerç mundial.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Les malalties i llur convalescència

Les malalties deixen darrera seu debilitat i anèmia, l'organisme ha esmerçat totes les seves reserves a vèncer la malaltia i el cos queda mancat de defensa.

Si no s'ajuda l'organisme, la convalescència és llarga i penosa; per això els metges recomanen el FOSFO-GLICO-KOLA DOMENECH, que produïx una tan ràpida tonificació, que es nota abans d'acabar el primer flascó. Aquest producte es ven en totes les farmàcies.

DE MADRID ESTANT

La setmana tràgica del Sr. Lerroux

Quan la llegenda revolucionària del senyor Lerroux encara tenia crèdit a Barcelona, eren molts els que el consideraven com l'autor, amb Francisco Ferrer Guàrdia, de les jornades luctuoses conegudes amb el nom de «setmana tràgica». Després, la participació del senyor Lerroux en aquella revolta popular ha semblat cada dia més problemàtica i ha estat més discutida.

Ni ara ni després, ningú no el discutirà com autor i protagonista d'aquesta setmana tràgica frustrada que acabem de passar amb un constant ai! al cor. D'ençà que el senyor Lerroux pronuncià el seu discurs a Saragossa, hem viscut uns dies d'inquietud, de sobresalt i d'alarma en què tot semblava trontollar i en perill imminent.

La gent de bona fe esperava i temia el debat polític com aquell que espera l'explosió d'una bomba, amb la por dels estralls inevitables i les ganes d'acabar com més aviat millor amb el neguit d'una situació insostenible.

Es probable que aquesta bomba no hauria esclatat mai sense el manifest oportunísim del partit socialista i de la Unió General. A partir de la publicació del manifest — veritable veto posat a un govern radical —, s'atenuaren les nostres angúnies i començaren les del senyor Lerroux.

Abans de continuar he de confessar la meua invencible simpatia al senyor Lerroux. És una coneixença tan antiga! D'ençà que vaig començar a llegir diaris que veig el seu nom, gairebé cada dia, en lletres de motllo. Les meves primeres inquietuds republicanes i catalanistes daten de l'època de les primeres campanyes de Lerroux a Barcelona. L'he vist caricaturitzat en els nostres diaris i pels nostres dibuixants de mil maneres diverses. Em sé de memòria els seus discursos sense haver fet mai cap esforç per aprendre'ls. Els he respirat sense adonar-me'n, com l'aire de la Rambla. Conec la seva història política, el seu posat de patriarca en la vida privada i el seu gust per l'apoteosi en la vida pública. Avui, a certa distància, les seves arengues més inflamades de la joventut em fan l'efecte confortable i entenedor d'aquelles inofensives històries de pirates que llegiem a l'adolescència.

Naturalment que no m'entretindria a explicar aquestes coses si es tractava d'una simpatia exclusivament personal meua. És, però, que aquesta feblesa la comparteixen la majoria dels barcelonins de la meua generació, àdhuc els que hem estat sempre adversaris polítics seus.

La seva figura és tan popular a Barcelona, ens sentim tan familiaritzats amb ella, i trobem tan vinculat a la vida política catalana dels darrers trenta anys, que ni a còpia de desenganys ens avemim a admetre que el senyor Lerroux pugui, avui, oposar-se a les reivindicacions de Catalunya. Cada vegada que combat una aspiració nostra ens sembla que va de broma i que d'un moment a l'altre ens allargarà la mà i ens dirà: «Jo faig un!»

I probablement el senyor Lerroux té als catalans i fins als catalanistes la mateixa simpatia. Aquest home, en el fons — molt en el fons, naturalment —, és un sentimental, tan sentimental com els mateixos catalans. La gent d'avui, quan Lerroux diu aquelles coses de «passar el Jordán», «subir al Gòlgota», etc., creu que fa comèdia i que també en feia quan any enrera adreçava les seves arengues subversives als «jóvenes bárbaros». La gent d'avui s'equivoca. El senyor Lerroux és sinceríssim i d'una conseqüència que sorprèn.

Les seves confessions tímides i discretes, però mal velades, deixen entendre prou que mai no ha aspirat a una subversió profunda de l'ordre social ni tan sols de les situacions polítiques establertes. Ha estat un agitador formidable sense fons i sense preocupacions doctrinals, i més que problemes polítics ha plantejat sempre el seu problema personal. La seva inquietud revolucionària i anticatalanista ha estat del caràcter dels protagonistes de Balzac i amb una mica de bona voluntat podria comparar-se, davant Barcelona, a la d'un Rastignac de «rienda fraternal» format a la caserna. La seva rebellió, més que d'afany renovadors i místics, neix de la seva indignació davant l'espectacle de la gent benestant i egoista que li barra les portes del festí de la vida i li nega un lloc de consideració, de respecte i de privilegi. El senyor Lerroux, home de forta vitalitat, ha esguardat la vida com un «festí» magnífic, amb els ulls de l'infant que contempla un aparador guarnit de llaminadures que no pot comprar o de

l'adolescent pobre que sent l'embraguesa dels escots i dels perfums femenins. La seva reacció personal davant aquest espectacle ha estat el ressort principal del seu radicalisme revolucionari. Més d'un cop devia aplicar-se aquells versos calderonians:

Y teniendo yo más vida tengo menos libertad!

I, home d'acció, contestava l'estrofa de Calderón tractant de fer una política, traducció en prosa dels versos d'Espronceda:

Lerroux, d'orador

¡Hurra, cosacos del desierto, hurra!
La Europa os brinda espléndido botín.

Era inevitable que amb aquest programa el seguissin els altres Rastignacs, els «vius» positivistes i estrets de pit, banquers o descomissats.

La política del senyor Lerroux tampoc no s'ha inspirat mai en l'odi i l'afany de destruir l'adversari. Ell, en realitat, no ha pretès més que conquistar unes posicions des de les quals li fos possible de fer-se dir «sí, senyor» i de pactar amb l'adversari i àdhuc de congraciarse-hi dignament i noble. La tragèdia repetida de la seva vida ha estat de no aconseguir-ho mai del tot. En el fons del seu anticatalanisme batega potser un profund anhel insatisfet d'incorporar-se a la vida catalana i de jugar-hi un gran paper històric.

Semblava que l'adveniment de la República li facilitaria l'ocasió d'ocupar-hi un lloc preminent des del qual hauria pogut congraciarse amb tothom. Tant de la política, ha vist que la seva tragèdia es repetia. Per una malvolença del destí, Lerroux és ara a l'oposició, en companyia de vells residus monàrquics, amb l'anhel insatisfet de no poder-se incorporar a l'obra constructiva de la República. Carregat d'anys i desenganys, albirant la terra de promissió i no avenint-se a morir sense plantar-hi el seu campament, se'n va anar a Saragossa amb l'intent desesperat de repetir la seva història, de provar sort una vegada més. Com en els seus bons temps, ha parlat de desfermar els elements, de concitar-los contra el Govern, dels perills de la República. I la història, la seva, s'ha repetit. Lerroux en el Parlament no ha plantejat cap problema polític, ha plantejat el seu problema personal, aquest etern problema sense solució possible, que ha estat durant tant de temps el principal obstacle a una política esquerrista a Catalunya i que tantes vegades impedià la unió dels republicans espanyols contra la monarquia. Més que atacar l'adversari, Lerroux volia defensar-se, restablir a favor seu una situació política que se li escapava de les mans, demostrar que s'ha de comptar amb ell, que és un home indispensable del qual no es pot prescindir. I per aconseguir aquest resultat, com sempre d'una manera relativa, ha hagut d'escollir com Azana li venia a dir que el poder no es reclama, que el poder es mereix, i com Prieto li insinuava que un home polític amb cinc o sis significacions oposades no és un polític, sinó un actor. De totes les setmanes tràgiques de la seva història política, aquesta ha estat la més tràgica. Ara Lerroux no és ben bé a l'oposició ni amb el Govern. Ni ha renyit del tot ni s'ha congraciats del tot de les esquerres republicanes i socialistes. I d'aquesta situació absurda en pateixen Lerroux, el Govern, l'Estatut i la República.

Madrid, 22 de juliol.

J. O.

Mirant a fora

El repòrter

Benes, sempre tranquil, somrient i d'una paciència a tota prova, ha estat el principal artífex del projecte de resolució sotmès a la Conferència del Desarmament.

El ministre d'Estat de Txecoslovàquia és un dels millors repòrteres — per dir, no que fa reportatges, sinó reports —, i sap trobar, cada vegada, la fórmula feliç. D'un mosaic de textos, acaba sent-ne un text coherent.

—Treballe — diu amb bon humor — a la limitació i a la reducció de les frases.

Els experts

Si se n'ha dit de mal dels experts! Però el ministre d'Estat belga els ha rehabilitat amb una frase:

—Tots els experts — ha dit — són excel·lents. Ens serveixen el vi de la veritat. Nosaltres hi tirem l'aigua de la política, a fi que pugui beure'n tothom sense que li pugui al cap...

El material malgastat

K. C. Gillette, el rei de les fulles d'afaitar, sostenia un principi segons el qual les indústries fundades en la fabricació d'objectes efímers eren les més beneficioses. «Cal — deia — trobar alguna cosa que tothom faci servir i després la llençi per sempre.»

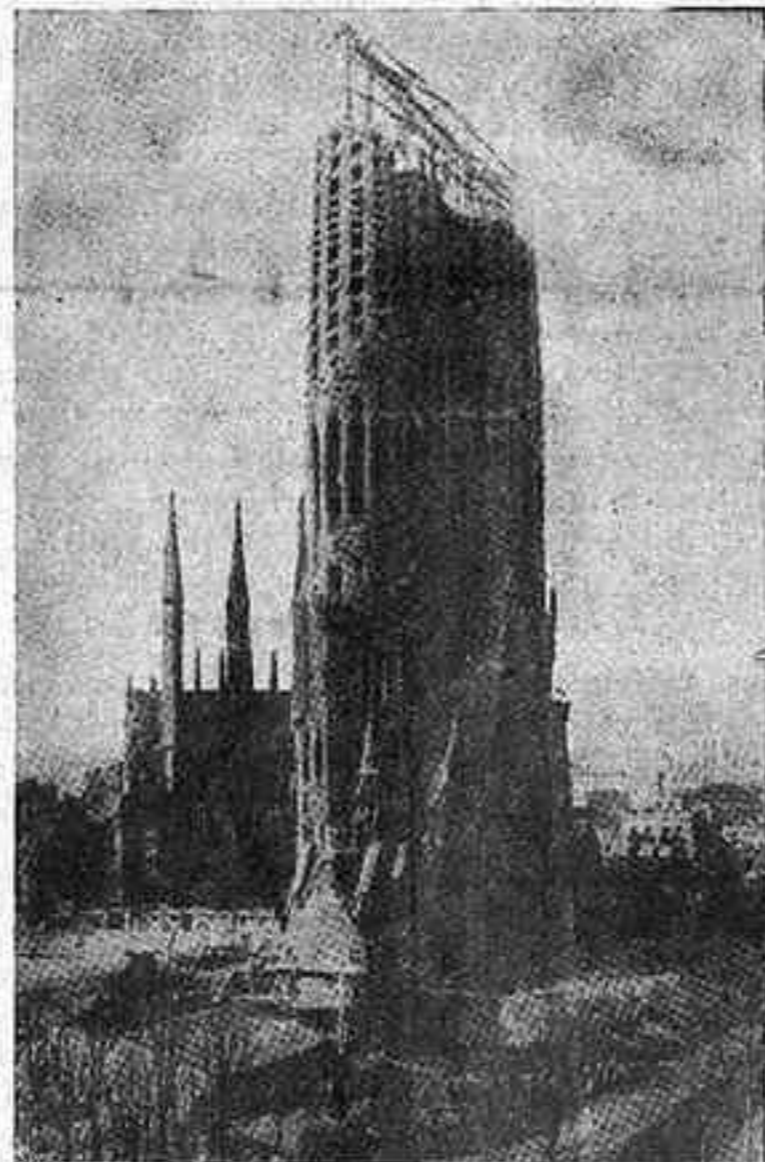
Es pot dir que els calçats de Bata, mort com Gillette l'altra setmana, realitzaven d'una manera millor les condicions destijades per Gillette, ja que les fulles d'afaitar no poden tenir per clientela sinó la meitat del gènere humà.

L'home que millor aplicà el gran principi del material malgastat fou segurament Colman, el fabricant de mostassa:

—No he fet la meua fortuna — deia — amb la mostassa que la gent menja, sinó amb la que deixa al plat.

Des d'Holanda

Un amic ens fa arribar un retall de diari. Es tracta d'un número del mes passat del Haagsche Courant, de La Haia. Reproduïm la foto i la llegenda que l'acompanya; un holandès ens l'ha traduïda així:

EEN SPAANSHE KERR, DIE, ONDANKS DE REVOLUTIE, GESPAARD BLEEF. — De boroomde „Kerk van de Heilige Familie" te Barcelona.

«Església espanyola, que, malgrat la revolució, ha quedat illesa. La cèlebre església de la Sagrada Família, de Barcelona.»

Hauvem de transmetre a l'esmentat diari una foto recent de la Sagrada Família. Si la publiquen, algú es pensarà, comparant-la amb la que reproduïm, que en un parell de mesos s'han enllestint els quatre campanars.

Història sudamericana

Fa molts anys, el general Delgado es presentà candidat a la presidència de Venezuela. S'hi presentà davant de les seves tropes, ben entès. Però les del president Gómez el derrotaren. Presoner, Delgado pogué, al cap d'uns quants anys, escapar-se i establir-se a París. En 1927 tornà a Venezuela. Uns armadors d'Hamburg li havien fiat un vaixell, armes, municions i fins una tripulació que s'havia de transformar en cos d'ocupació.

El vaixell atracà a la platja de Cumaná, on l'esperaven les tropes de Gómez. Es lliurà una gran batalla, de la qual resultaren dos morts: el general Delgado i el comandant de les forces de Gómez. Les forces respectives havien deixat que s'ho fessin entre ells.

Però els armadors d'Hamburg volien cobrar, i portaren l'afar als tribunals. Els defensors dels hereus del general Gómez han al·legat que l'expedició de Cumaná era contrària a l'ordre públic internacional i que el contracte que s'hi referia havia, per tant, d'ésser nul.

Els hereus de Gómez han guanyat el procés. Si no per a ús de les nacions, per a ús dels particulars la guerra és fora de la llei. Els armadors d'Hamburg no cobraran res de l'expedició de Cumaná.

I ja veieu — cosa excepcional — com uns alemanys han pagat una expedició guerrera.

Els nazis, intangibles

La publicació d'un dibuix ha estat causa de la prohibició, durant cinc dies, del diari berlinès Vorwärts.

El dibuix representava dos hitlerians d'uniforme saludant un seu oficial.

—Mira! — diu un mutilat de guerra alemany a un camarada —, vetaquí per què ens han reduït les pensions!

DES D'ALEMANYA

Les eleccions de diumenge

En ésser substituït el govern de Brüning pel de l'actual canceller von Papen, foren fetes a Hitler dues concessions: derogació de la disposició prohibint l'exèrcit nacional-socialista i convocatòria de noves eleccions al Reichstag. Aquestes eleccions tenen lloc diumenge. Diumenge serà Alemanya teatre de la lluita electoral de més transcendència a Europa en els últims anys. El seu resultat és esperat amb emoció i angúnia a Alemanya i a fora.

La característica d'aquestes eleccions és

partit recull millor que cap altre la ideologia de l'Alemanya d'avui: socialisme a dintre i nacionalisme a fora. La guerra, i sobretot la postguerra, ha creat una solució de continuïtat entre dues generacions alemanyes. Això i la situació interior, una de les més tràgiques que ha conegut una nació des de fa molts anys, fa que es busqui un remei heroic, que sols es troba en el partit més extrem. En la doctrina nacional-socialista hi ha molta demagogia, molt sentimentalisme potser, però per damunt de tot

Guillem II amb l'uniforme dels hussars de la mort

la simplificació, la claredat que s'ha establert en la classificació o divisió política dels partits. Cinc grans partits lluiten en aquestes eleccions: socialistes i centre, a l'esquerra; nacionalistes i nacional-socialistes, a la dreta, i el comunista. Els partits mitjans que encara han tingut la gosadia de presentar llistes de candidats, com el populista i el partit de l'Estat, no tenen en la lluita electoral del diumenge cap significació ni importància. La lluita no havia estat mai més clara ni definida. Els dos partits de la coalició de Weimar, l'Alemanya republicana i democràtica de després de la guerra, contra l'aliança monàrquica-reaccionària de Hugenberg i Hitler. L'Alemanya del 18 contra les despulles de la del 14 i la nova del 32.

El resultat immediat d'aquestes eleccions serà l'acabament de l'hegemonia del partit socialista. Aquest partit, que fins fa un any hauria estat el més fort d'Alemanya, deixarà d'ésser l'eix o àrbitre de la política alemanya. Després de tantes esperances, després de catorze anys de lluita per al manteniment de la forma republicana, el partit socialista es veurà diumenge definitivament desplaçat pel nacional-socialista. El triomf dels nacional-socialistes es dona per descomptat i no constituirà cap sorpresa per a ningú. L'única incògnita està a saber si arribaran a la majoria absoluta, o si per arribar-hi tindran de formar coalició amb els nacionalistes i altres fraccions de dreta. Ara que tant en un cas com en l'altre el futur polític d'Alemanya serà posat diumenge a mans de Hitler, i això per voluntat del poble alemany. Per paradoxal que sembli, el partit nacional-socialista — antiparlamentari i antidemocràtic —, obtindrà els ressorts de l'Estat pel procediment més característic de les organitzacions democràtiques: el sufragi.

L'únic miracle que potser podria diumenge salvar Alemanya del perill nacional-socialista fóra que alguns dels vots dels comunistes anessin a reforçar els socialistes. Però això, donada la situació d'intransigència en què s'ha col·locat el partit comunista, no és de suposar que es produeixi. Més aviat alguns dels antics electors dels partits mitjans sumaran els seus vots al partit del centre, partit veritablement liberal, de tendències més o menys socialitzadores, si no en un sentit marxista, almenys en un sentit molt més ample, humà i equitatiu que el nacional-socialisme. Però amb la possibilitat que socialistes i centre junts obtinguin una majoria, no cal ni comptar-hi.

El que passarà a Alemanya després de les eleccions de diumenge és difícil de preveure. Lògicament sembla que ha arribat l'hora que, amb parlament o sense, amb un règim democràtic o amb dictadura, el partit nacional-socialista governi. Aquest

és la que manté més viva la il·lusió, l'esperança en una Alemanya millor de la que les generacions noves han trobat ara.

Mentrestant, però, han passat a Berlín esdeveniments que ningú no sap com poden influir en el descabellament de la vida política del país. Amb un cop dictatorial el govern von Papen ha posat avui fi a la política iniciada amb la revolució de novembre de 1918. Ha estat declarat l'estat de guerra, destituïts els ministres republicans de Prússia i detinguts els caps de la policia de Berlín de filiació republicana. Una nova etapa o era política comença ara per Alemanya, una nova era de reacció, la finalitat de la qual potser no sigui l'implantament del règim nacional-socialista, sinó més aviat una restauració monàrquica.

En mig de la confusió d'aquests moments sorgeix al primer pla de la vida política alemanya l'exèrcit, i amb ell les figures dels generals Hammerstein, von Seckt i, sobretot, von Schleicher, ministre de la Guerra en l'actual govern. El canceller von Papen en destituir el govern republicà de Prússia no ha obrat inspirat per Hitler, sinó per l'exèrcit. Deixarà per tant l'exèrcit governar sense ni més a Hitler? Aquesta és la pregunta que es fan avui tots els observadors de la política alemanya. El més probable és que els generals que tenen a les seves mans el destí de l'exèrcit, de tradició netament monàrquica, recullin ara els fruits de l'agitació nacionalista de Hitler. El desig d'aquests generals, i del govern actual, d'aprofitar el moviment de Hitler i procurar donar-li una nova ductilitat — llevar-li tot el que encara tingui de «socialista» i infondre-li un sentiment més conservador i monàrquic —, esdevé més clar cada dia. El govern von Papen no vingué per ajudar a preparar el terreny a Hitler, sinó per fer-se'l seu, que és molt diferent. Ningú no sap si aquests propòsits reeixiran ni l'evolució que el moviment de Hitler pendrà després de les eleccions. Per ara sols una cosa és ben clara i segura: la idea republicana no ha arribat a fondre's amb el poble alemany. Després d'uns anys de desorientació política més o menys aparent, Alemanya torna a les mateixes idees, a les mateixes concepcions d'abans de la guerra.

OCTAVI ARTIS

Berlín, 21 de juliol.

MERCADER
CAMISES amb REFORÇ IJHON
DOBLE DURACIÓ Preus limitats
34, PORTAFERRISSA 34

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers - Passatges Marítims i aeris
Viatges a "Forfat" - Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

INFORMES I PRESSUPOSTOS GRATIS

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg.: "Carburós"

BARCELONA
Mallorca, 232

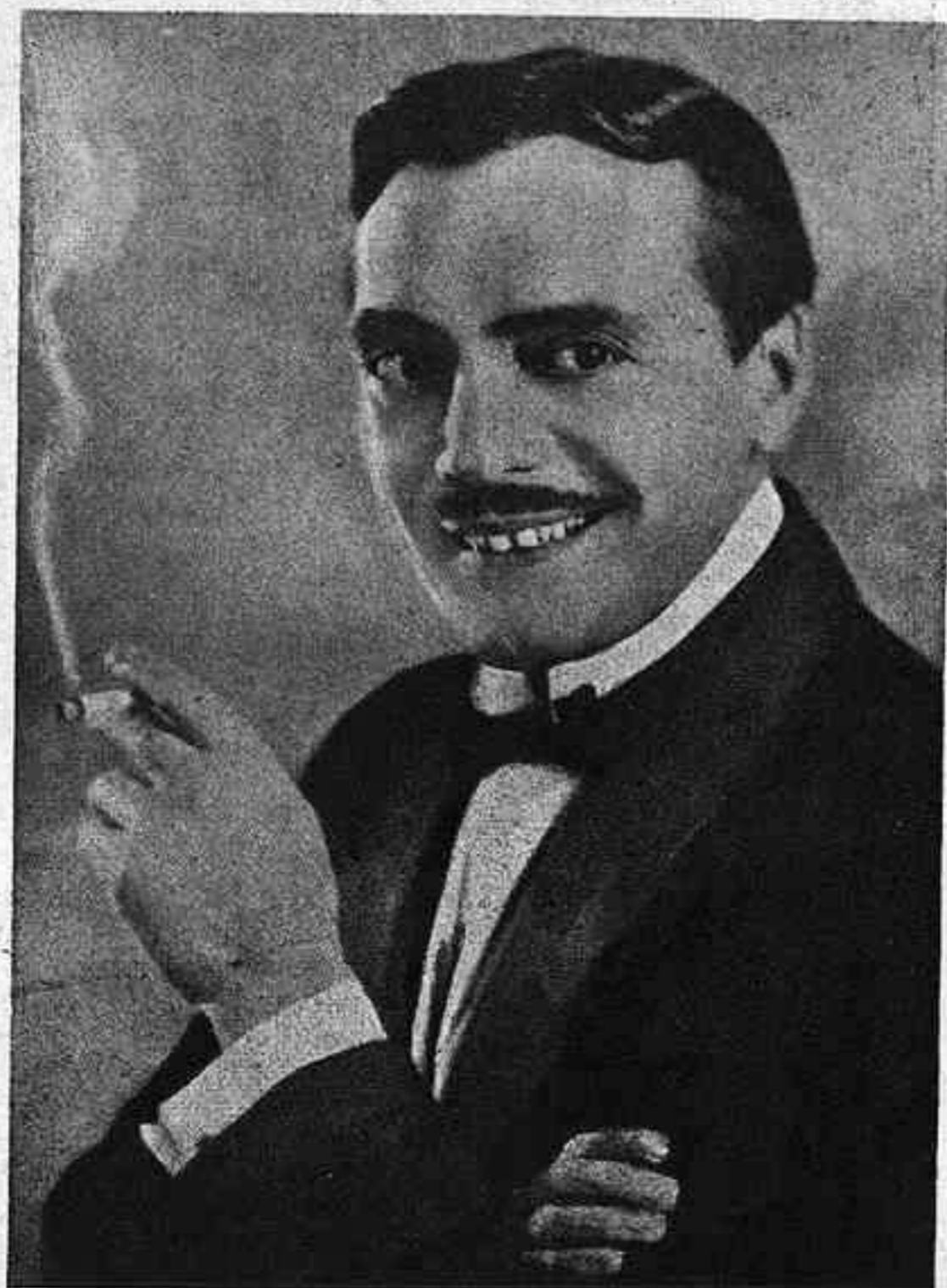
Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS, GRATIS

Del cinema còmic

Amb aquella classe de films que són els documentals, el cinema es troba avui en condicions de pagar a la ciència un deute de gratitud...

Max Linder

Ja abans, un altre nom havia traspassat les fronteres en ales d'una simpatia i popularitat com cap altre no havia conegut...

Entre aquella gent que corre n'hi ha un que sempre fuig. El distingim com un home més aviat petit. El descobrim més tard com un individu maliciós i tendre...

Parlant de cinema còmic, creiem que és lícit parlar de Chaplin. El tema en si no és precisament còmic. Es un lloc comú insistir sobre això.

rit diverses vegades a Chaplin i ha extret dels seus films una bona pila d'exemples per il·lustrar les seves idees sobre aquest tema de psicologia.

El cinema ja en néixer portava una voluntat d'expressió artística. La seva primera aplicació semblava el documental. Reproduir el moviment de les coses.

El nou film de Gance és Mater Dolorosa, però no és pas una versió parlant del seu film mut del mateix títol.

Ningú no ignora la importància de Chaplin dins el cinema. Valor per si i valor d'influència. Ningú no discuteix el seu talent d'actor, d'home de cinema i sobretot de psicòleg penetrant.

Però ara els Estats Units es troben en l'època de les vaques magres, i la indústria cinematogràfica no és pas la menys perjudicada per la crisi.

PANORAMA

Projectes

Recordem Jean de la Lune? Segurament que si l'heu vist, no podeu sinó recordar-lo, i reservar-li un lloc avantatjat en la classificació dels films presentats la darrera temporada.

Un individu es desvetlla dintre la seva tomba i troba al seu costat una senyora d'edat i desconeguda.

Ara, per canviar de manera, anunciem el film que prepara Pabst, l'autor de Caribó i Quatre d'infanteria.

Un altre director que prepara alguna cosa, i ja n'ha començat la realització, és Abel Gance, que s'havia estat quiet des de La fi del món.

Després, vol emprendre la filmació d'El vaixell fantasma, situant-ne l'acció a l'època actual.

Les xifres referents a la indústria cinematogràfica nordamericana són impressionants, com sempre s'olen ésser-ho les grans xifres.

Però ara els Estats Units es troben en l'època de les vaques magres, i la indústria cinematogràfica no és pas la menys perjudicada per la crisi.

René Lefèvre, teoritzador René Lefèvre, el simpàtic actor de Le million i de Jean de la Lune, ha fet, per a una revista francesa, uns quatrilles molt interessants.

El cinema ha tornat a néixer

Primera època del cinema. Us en recordeu? La dependència absoluta del teatre. A França, artistes de la Comédie Française accionant violentament davant l'objectiu.

Ann Dvorak i Paul Muni en «Scarface»

I més intel·ligent del so — les sirenes dels autos de la policia — i el crepitac de les ametralladores — ha arreconat els dialegs.

Aquest gènere ja ha creat la seva imatge. Com els films de vaquers, els films de bandits ja tenen els seus tòpics.

En la darrera parada, per exemple, film dirigit per Erle C. Kenton. Un bootlegger persegueix un adversari dins un llarg magatzem de fusta.

l'altre. «Dones amb dues lliures més de plom en pesaru 170». I l'agafa. El penjia a una bàscula.

I què dir d'Aristocrates del crim? En aquest film de Tay Garnett hi ha moments de bon cinema, també. Goro, el temut bootlegger, mata amb un fusell-ametralladora set homes que, les mans enfaïre, s'han arrellenat davant una pared.

I ara, a esperar Scarface, que s'anuncia com l'obra mestra del gènere i que ha mogut als Estats Units un enrenou considerable.

Sébastien Gasch

Ja ho sabeu...

- que Conrad Veidt és el protagonista del darrer Rasputin que s'ha filmat?
—que Van Dyke ha sortit cap a les mars àrtiques a filmar Eshimo?

FEMINA AVUI LA HORDA CONQUISTADORA EL REBELDE

PUBLIC-CINEMA Passeig de Gràcia, 57. - Telèfon 79681

GUTENBERG, S. A. Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

CINAEs TEMPORADA D'ESTIU A PREUS REDUITS DEL 28 AL 31 CORRENT

EL TEATRE

Teatre cubà al Nou

Sembla provat que ens trobem en una temporada extraordinàriament bona per als negocis teatrals. Les entrades que registren els teatres oberts en ple estiu són molt superiors a les que obtenien a l'hivern. L'absència de la calor, per si sol, no és un fet prou important per determinar aquesta insòlita resurrecció de la prosperitat teatral. A què atribuir-la, doncs? El millor, potser, és no atribuir-la a cap causa determinada i limitar-se a constatar el fet.

Es en mig d'aquest clima favorable a l'èxit que s'ha presentat al teatre Nou la companyia lírica cubana que dirigeix el senyor Miranda. Actualment, la música cubana està més de moda que mai, de manera que per als artistes antillans que han debutat al Paral·lel l'ocasió ha estat doblement favorable.

Ignorem què és el que el públic de Barcelona esperava d'aquesta companyia cubana. Cada espectador, per poc fantasista que fos, devia haver-se imaginat un espectacle amable i colorit, farcit d'un tipisme de bona jeia. Però quina no haurà estat la sorpresa del públic en descobrir que, també a Cuba, quan els músics diuen: «Ara va de debò», es despenquen també amb una sarsuela del tipus més espanyol!

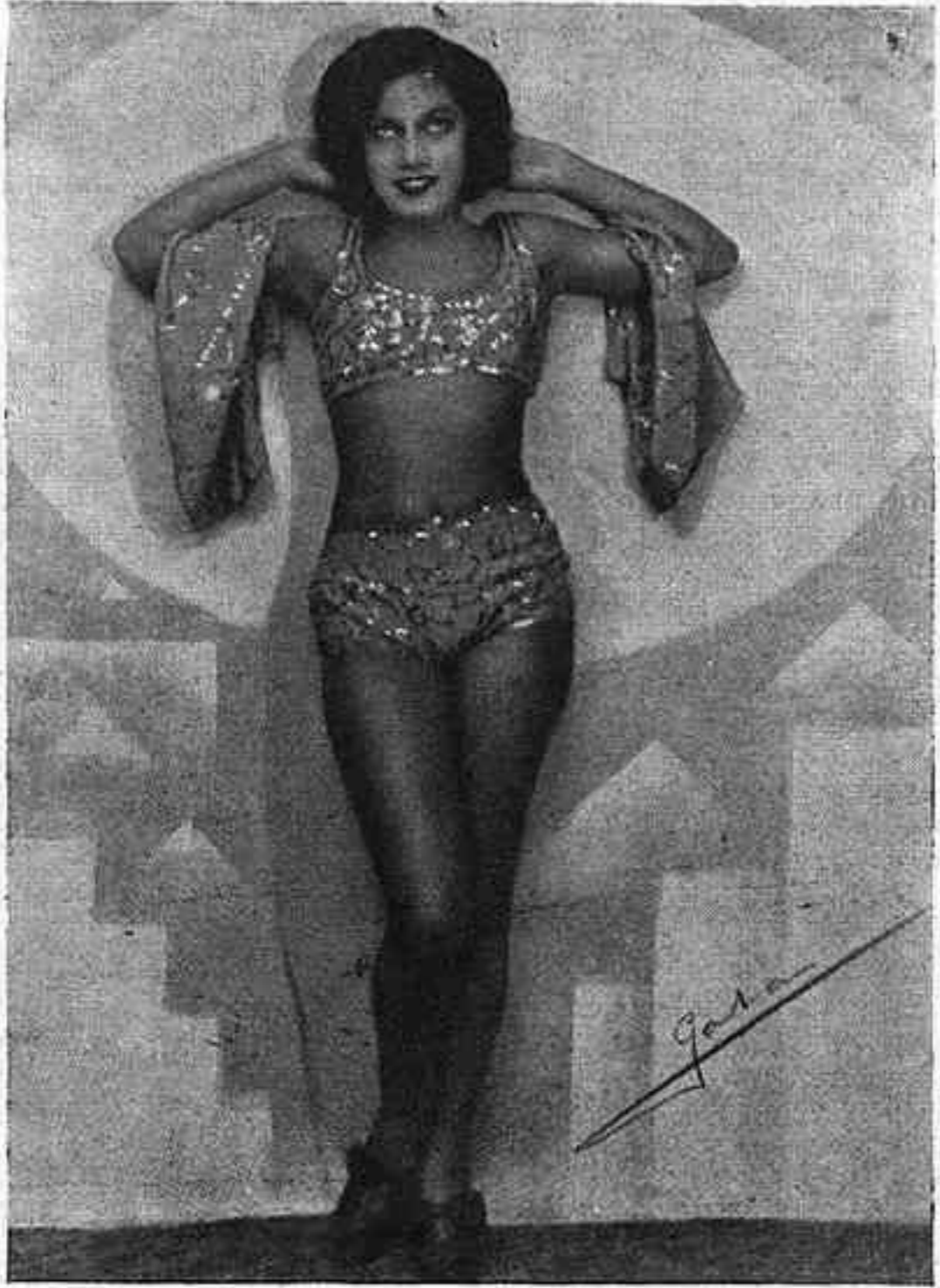
Potser hem faltat a la veritat. Hem dit «quina no haurà estat la sorpresa del públic», etc., i el cert és que el públic que va assistir a l'estrena de *La Virgen Morena* no tenia l'aspecte gens estranyat. Més aviat semblava trobar-ho molt natural.

La sorpresa, doncs, va anar a càrrec exclusiu del cronista i de tres o quatre amics. És curiós de remarcar que els cubans, que volgueren i saberen treure's del damunt la dominació política espanyola, no hagin arribat a eliminar el microbi de la sarsuela, també espanyola. Per acabar seguint els passos del mestre Guerrero, potser no valia ben bé la pena de fer una guerra de la independència.

L'instrumentador de la música de *La Virgen Morena*, un negret amb cara de savi, que va confessar-se deixeble del mestre Pedrell, va dir que havia intentat ficar en la partitura els sorolls i els sospirs de la selva, cosa que en definitiva, era el millor que ell podia oferir. Després d'agrair-li l'atenció, tinguerem molt gust de constatar que aquesta part racial de l'espectacle era el millor que se'ns havia ofert. «Els sospirs de la selva» dits amb música, amb dansa i fins verbalment, són la salvació de *La Virgen Morena*. Amb això volem dir que en la lluita desigual entre el tipisme i el drama musical que aquesta obra presenta, el tipisme s'enduu una fàcil victòria.

Potser és que nosaltres estem carregats de prejudicis. Potser ens passa com aquells estrangers que no els agrada res d'Espanya que no sigui una espanyolada. Potser érem massa partidaris d'una *cubanada*. Tot pot ésser. Però en el fons del fons, ens sembla que tenim tota la raó.

Som gent de gustos estranys. Per exemple, el que més ens va interessar de *La Virgen Morena* és una artista que precisa-

Elsie Ryce

ment no surt a l'obra. Ens referim — quan s'escriu amb aquesta confiança envers el lector, cal precisar —, ens referim a la jove mulata Elsie Ryce, ballarina cubano-nord-americana. Em sabria greu no estar d'acord, en aquest punt i amb tots, amb el meu admirat amic Sebastià Gasch; però des del tamboret de la meua modestia, vull atrevir-me a dir que un servidor i alguns companys considerem Elsie Ryce com una ballarina d'un temperament extraordinari. Hi ha una certa mena de persones que encara que no haguessin fet mai un pas de dansa, només amb la cara ja se'ls coneix que són els millors ballarins del món. Elsie Ryce és d'aquesta mena, que és la que a nosaltres ens agrada més. Elsie Ryce balla bé, perquè no pot fer res més que ballar bé. Les dificultats se li presentarien a l'hora que un empresari tocat del bolet li exigís ballar malament; o bé que en lloc de ballar volgués dedicar-se a la política o a la filantropia. No sabem com se'n sortiria d'aquestes activitats, perquè ella ha nascut per ballar, de la mateixa manera que nosaltres hem nascut per a escriure uns articles en els quals es puguin fer saber al públic aquestes veritats fonamentals.

JOSEP MARIA PLANES

UNA OBRA D'ACHARD "Domino"

Acostumen a fracassar totes les recerques de coses transcendents que hom fa, amb excessiva ingenuïtat, a l'altra banda de la frontera. Els grans noms no porten pas sempre un contingut de renovació revolucionària. De vegades, fins i tot, es limiten a repetir velles fórmules amb una persistència admirable.

Evidentment és al teatre on totes les desil·lusions arriben al cercador. Hom troba Picasso i Valéry per a tots els gustos. Però, quants Pirandellos? Parlo d'un tipus de renovació total, per a la qual l'exemple de Pagnol, posen per cas, seria insuficient... Aleshores cal retornar als vells camins. No pas massa enamorats, com aquell Cocteau que deia: «revenons à la rime, ce vieux stimulant de bonne marque», però, en fi, amb una bona voluntat que faci prestigioses les recerques, ara més aviat humils.

Evidentment França, país de mesura, serà sempre un inevitable i gens menyspreable filó. Tota la garantia que des de Ronsard ofereix la cultura francesa consisteix justament en aquesta salvaguarda, per la qual hom sap de segur que, si no un estirabot genial o una obra d'embranchada, trobarà necessàriament una honestat de forma i una discreció.

Potser en això s'escau la gràcia i el perill de la literatura francesa. Hom ha dit sovint que *le charme* era l'enemic. Que la gràcia fàcil impedia la força impetuosa del geni. Cal però que nosaltres considerem aquesta manera de fer com a subsidiària: que serveixi de garantia contra la mediocritat, sempre que fallin els ressorts de la creació d'altura.

S'escriuen aquestes línies després de conèixer la darrera comèdia de Marcel Achard *Domino*, que es representa als Camps Elisis de París, per la remarcada companyia de Louis Jouvet.

Marcel Achard té trenta quatre anys. És un home nascut en un districte del Ródan, però extraordinàriament modelat per París, que ha fet d'ell un espill seu i un ídol. Marcel Achard, periodista, ajudant al teatre del Vieux-Colombier, bohemí, es féu remarcar per la seva primera estrena quan tenia vint-i-quatre anys. Des d'aleshores no ha fet més que prestigiar el seu nom.

Hi ha en el teatre de Marcel Achard dues direccions ben determinades. Una, que ten-

Marcel Achard

deix vers l'arbitrari, adopta la forma de farsa, i deixa per aquest camí lliure la fantasia. Recordem, per exemple, *Vous-voilà jouer avec moi?* (edicions N. R. F.), obra desimbolta, una mica cínica, que ens fa pensar en Jules Romains.

Aquest és un teatre d'avançada. Un teatre pensat, segurament, en la proximitat de Jacques Copeau, al teatre Vieux-Colombier.

L'altra manera de Marcel Achard és la que podríem anomenar, amb moltes reserves, realista. El tipus màxim d'aquesta manera, no cal pas anomenar-lo: és *Jean de la Lune*. MIRADOR ha retut, al seu temps, un homenatge a Marcel Achard, incorporant a les seves sessions de cinema el film que sota aquesta acció va crear, intel·ligentíssimament, Jean Choux. Altrament la mateixa Madeleine Renaud que l'interpretava a la pantalla, ens en donà una versió teatral en una de les representacions de la darrera temporada de teatre francès a Barcelona.

No cal pas parlar-ne, doncs. Diem ara, solament, que *Domino* cau dintre de la mateixa trajectòria. Hi ha un joc dialèctic molt fi; una gràcia molt parisenca en l'acció. Com a *Jean de la Lune*, Marcel Achard ha estat temptat de crear una figura de baró: François Dominique, que és anomenat *Domino*. Home complex, cínic i sentimental alhora, que pren relleu des del primer instant.

L'acció està basada en una gelosia de marit que creu que un amic seu el traïx. Aquest home té una fàbrica la marca de la qual depèn del marit recelós. Heus ací el problema que tempta de resoldre *Domino*, mitjançant promesa de deu mil francs, intentant fer caure les sospites que pesen sobre el fabricant, damunt d'ell mateix. Naturalment, les coses no van llatines; però finalment tot s'arranja, a tall de comèdia, prenent *Domino* l'amor de la dona sospitosa. Els crítics assenyalen l'arrel de l'acció — i la forma i la gràcia — en el teatre de Musset.

G. D. P.

LA MÚSICA

La S.I.M.C. a Viena

Amb unes temperatures estivals obstinades a fer la competència a les de la nostra latitud, Viena ha vist reunir-se en les seves sales de concert, músics, crítics i públic de les cinc parts del món, tots disposats a donar fe de la vitalitat de la música contemporània, alhora que d'examinar en fred i a la lupa el balanç anual que presentava, a cura de la S. I. M. C.

La Societat Internacional de Música Con-

temporària celebra en aquesta ocasió el desè aniversari de la seva fundació. Viena, en tal circumstància, era la ciutat indicada per a la festa. En efecte; Viena — la Viena del «papà» Schönberg, d'Alban Berg i d'Anton Webern, amb la definia Sir Edward J. Dent, president perpetu de la S. I. M. C. —, no és solament capital per dret propi en el mapa de la música moderna. Fou també de Viena que va partir l'any 1922 la iniciativa de la fundació de la Societat.

La guerra havia alçat muralles entre les dues nacions belligerants. A França s'havia produït, durant els anys d'incomunicació, l'obra de Strawinsky. A Àustria l'obra de Schönberg. Algunes partitures havien pogut passar d'un camp a l'altre. Però en realitat els músics nous de les diverses nacions es desconeixien del tot.

Hi havia també la promoció de la postguerra. Quina cara feia la música dels joves en els diversos països? Hi havia una viva curiositat per conèixer el tomb que havien donat les coses durant els anys d'incomunicació, que havien estat, i eren encara — tothom se'n adonava —, anys de gran fermentació.

D'aquí va néixer el projecte de convocar una reunió de músics de tot el món per a uns concerts on poguessin trobar-se i contrastar-se les tendències noves. Salzburg — la pàtria de Mozart —, 1922: la reunió va superar totes les esperances. La Societat Internacional de Música Contemporània hi va pendre cos de seguida.

Aquesta fundació — encara avui cal insistir en això, contra un malentès obstinat —, no obeïa al propòsit de suscitar per generació artificial que sé jo quina mena de nebulós estil internacional. Aquesta tesi puèril només ha existit en la fantasia dels pobres d'imaginació. Al revés: el que la societat volia i continua volent és, precisament, posar de manifest la fecunda diversitat d'aspectes de la música contemporània en les seves distintes expressions nacionals. I, sobretot, fomentar la intel·ligència d'aquesta diversitat entre músics, intèrprets i públic de totes les nacions, per a contribuir així a una apreciació lleial de la situació de la música en cada país, a través de les obres que el representen.

Després de Salzburg, les reunions anuals de la S. I. M. C. han anat a Praga, Venècia, Zuric, Francfort, Siena, Ginebra, Lieja, Oxford-Londres i, enguany, a Viena. Deu anys d'activitat: els programes dels festivals són un petit tractat d'història de la música contemporània. Tots els noms famosos hi han desfilat. Molts que després ho han esdevingut han tingut en aquests concerts una primera consideració internacional.

La confecció d'aquests programes per als concerts d'orquestra i de camera de cada festival — un jurat internacional renovat anualment n'està encarregat —, provoca cada vegada, inevitablement, un chor èpès de jeremiades i mals averanys de la crítica desconsolada i pessimista. La S. I. M. C. ha estat desnonada cada vegada. La seva fi sempre ha estat presentida com a imminent... És un fenomen típic ja dels festivals.

La S. I. M. C. fruita encara enguany d'una salut excel·lent. Ningú no li regatejava mèrits, ara, en ocasió del seu desè aniversari. Les seccions nacionals adherides són vint-i-sis. Més que mai sembla confirmada la raó de la seva existència. Músics, directors d'orquestra, intèrprets, agents de concerts, tècnics de la ràdio, editors de música i crítics de tot el món acuden cada any als festivals com a una mena de borsa internacional de la música. Per al compositor o per a l'intèrpret, són una ocasió d'obtenir un ressò d'una amplitud que cap altra manifestació no ofereix avui en proporcions semblants. Per al director d'orquestra i per a l'editor, són una font d'informació preciosa i una prova estimable del risc que poden o no poden córrer. La crítica pot esplaiar-se en totes les direccions: per tothom va aigua al moll. El públic, com el més ingenu de tots els actors, és el que hi frueix més. Sembla que estigui entaulat a fer calcomanies. Aquest rus serà amb barba? Aquest senyor sortirà torero?

Es una capsa de sorpreses.

ROBERT GERHARD

(Continuarà)

ESPECIALITAT EN LA MIDA

Jaume I, 11
Telèf. 11655

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat, plaça de la Catedral i carrer de Santa Llúcia, 1, "Casa de l'Ardiaca", tots els dies feiners de 9'30 a 1'30.

Novetats de cautxú per al bany i la platja

Gorres - Sabatilles - Jocs de mar - Pirogues - Cinturons

"Cautxú Català"

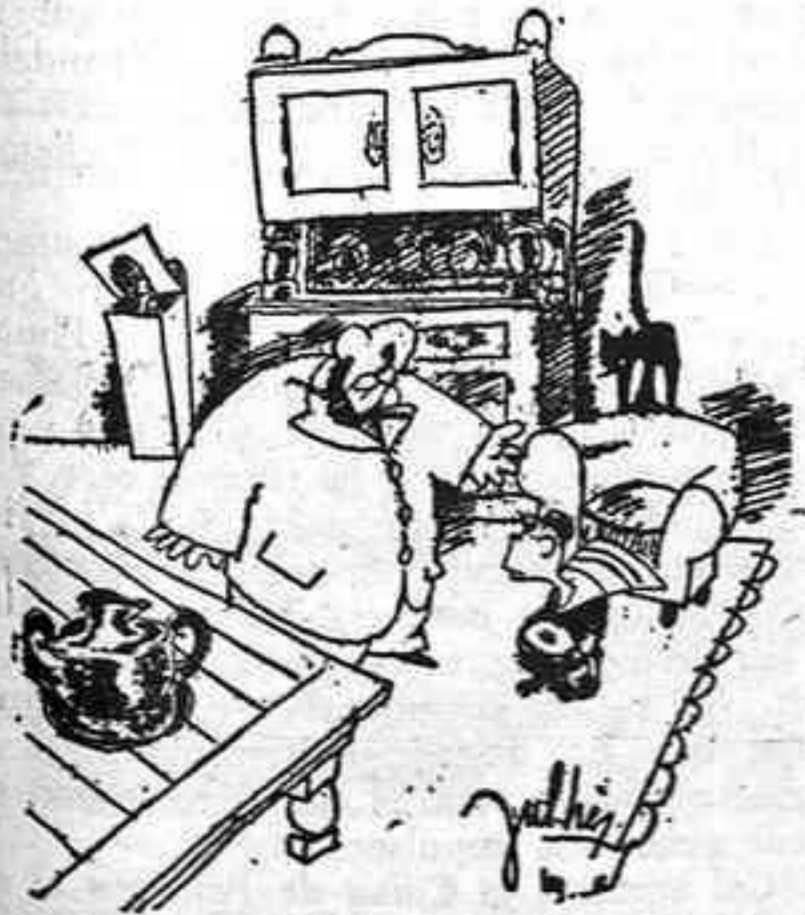
Corts Catalanes, 615
Ronda de Sant Pere, 12
Passeig de Gràcia, 127

VESTITS DE BANY
BARNUSOS
LA MILLOR COL·LECCIÓ
ELS MILLORS PREUS
LES MILLORS LLANES

F. Vehils Vidal

32, A. Portal Angel, 34
7, Plaça Universitat, 7

VESTITS DE LLANA
BANY, A 6'75 PTES.

—De manera que has esbotzat el timbal? No m'estranya res de tu; ets capaç d'haver-hi picat a sobre...
(Ric et Rac, París)

—Bé, fem les paus, home; correm un vel...
—Un vel? Ja serà un vestit.
(Vart Hem, Estocolm)

—Podré baixar a Sickwens?
—Si hi va amb compte, perquè el tren no s'hi atura.
(The Passing Show, Londres)

El marit.—Veig que portes molts paquets... dona'm el paraigua, que ja te'l portaré.
(Die Woche, Berlín)

LES LLETRES

ELS LLIBRES

G. Díaz Plaja, L'avantguardisme a Catalunya (Publicacions de «La Revista»)

Guillem Díaz-Plaja, un dels joves valors de les nostres lletres que fins ara ha fet més tasca positiva, és, certament, un universitari; és a dir, un enemic de l'auto-didactisme anarquitzant, un esperit amb una formació sòlida i reflexiva; però, al costat i sense fer nosa al seu universalisme, hi ha el Díaz-Plaja amant de la modernitat i de totes les aventures sobrealistes; en ell la passió dels estudis bàsics no ha pas mort la curiositat de cara a la vida intel·lectual. Sabent perfectament que Homer és bo, no juga tots els seus diners damunt d'aquesta carta segura, com tants d'altres barons estudiosos i enemics d'arriscar-se; tampoc amuntega documents i compulsada de dades, com els compiladors carregats d'escrípsols, que es pensen que el pensament és pecat. Dins l'obra de Díaz-Plaja, que, d'altra banda, és un dels nostres intel·lectuals més universitaris, hi trobareu més citats Picasso i el dada, el cinema i Cocteau, que no pas l'habitual repertori de les doctes corporacions: Rafael, Fídius, Horaci, Virgili i Juvenal, o bé el romànic i el gòtic.

Fer crítica d'un llibre de crítica ja és que com d'acrobàtic, com si diguéssim *boucler le boucler*; però com sigui que criticar és re-crear i, sovint, crear de nou, intentarem donar críticament alguns aspectes del recull de notes de Díaz-Plaja.

Primerament, dins el seu llibre veiem una doble i fecunda influència de les lletres catalanes i castellanes; ha pres de les unes el gust pels contorns retallats i per la geometria del pensament; de les altres l'art

del concepte i la riquesa del cisellat, un puntet barroc. D'Eugenio d'Ors, participa només d'aquell amor de l'amenitat i el desgranar clarament les idees; no se li encomana la cantarella pseudo-argentina, el cosmètic, molt fi de segle, que tornava boig el pantarca; si cerquem un rastre d'Ortega y Gasset, observarem indicis d'aquella recerca còsmica dintre els significats possibles i probables d'una paraula, calada com un ham dintre les mars de la metafísica i la fisiologia (prenent aquesta darrera paraula en el sentit que tenia en temps clàssics de Grècia, de ciència del físic, la Natura). Però Díaz-Plaja, temperamentalment contingut, difícilment caurà en la temptació d'emular les orgies beethovenianes del mestre de les Castelles.

Sense negar importància a les altres parts d'aquest llibre, que discerneixen clarament i profunda les palpitations de la vida moderna, prement com a fons de contrast el Romanticisme (perquè cal no oblidar que bona part del llibre fou escrita en temps del centener romàntic), només obligats per la manca d'espai, ens limitarem a parlar de la part de l'obra destinada a glossar la literatura catalana contemporània.

D'ella, l'autor es detura sobre els autors més afectats d'inquietud, d'esperit de recerca, d'afany de caminar pels extrems de l'art i del concepte: López-Picó, Riba, Sánchez-Juan, Esclausans.

Però, a tall d'universitari que és, com més extremada, inefable, és l'obra i l'autor que analitza, més hi ha la pruja del raonament clar i de la crítica formal, gens divagatòria ni fantasista. La matèria hi és analitzada escrupolosament; cap teoria no és bastida, abans de fer l'inventari de l'element real. I aquest contrast entre l'amor a parlar de les coses extremes, i aquest extrem escrípsol de veracitat i de probitat crítica, és el tret que retrata de cap a peu la personalitat de Guillem Díaz-Plaja.

R. LL.

VARIETATS

La novel·la policíaca

Sembla que novel·la policíaca i fecunditat siguin atributs inseparables. George Simeon, que ha escrit alguna cosa per al cinema, deu voler batre els rècords en la matèria: ha signat amb el seu editor un contracte comproment-se a lliurar-li una novel·la cada mes, i ja fa algun temps que compleix el contracte.

No tan fecund és S. A. Steeman, que només publica quatre novel·les l'any. Però, almenys, l'any passat obtingué el premi de la novel·la d'aventures, per la seva obra *Sis homes morts*.

Un periodista belga l'ha entrevistat, i li ha preguntat, amb una certa impertinència: «Hi ha gent que diuen que això de la novel·la policíaca és idiota».

«Bah — ha respost Steeman —, també n'hi ha que ho diuen dels versos de Paul Valéry. Tot és relatiu».

Un criptograma de Stendhal

Stendhal, que no ha estalviat els petits enigmes, posà aquesta nota al final d'un capítol de la segona part d'*El roig i el negre*:

«Espirit per. pré. gui. 11 Z 30.»

Els nombrosos *beylistes* i *stendhalians* que s'han entretingut al voltant dels menors fets de la seva vida i de les més estranyes abreviatures dels seus manuscrits, no havien trobat la solució de l'enigma. Per fi, Maurice Parturier, en un dels darrers números del *Bulletin du Bibliophile*, recorda que les primeres setmanes que seguien la revolució de juliol, Stendhal era candidat a una prefectura, i Guizot l'esborrà de la llista. Stendhal mateix diu, en una carta del desembre al seu amic Mareste:

«Guizot ne veut pas des gens d'esprit comme je l'ai noté au 2e volume du Rouge, le jour même que vous me l'avez notifié, en dinant chez vous avec de fort bon vin. C'était, ce me semble, le 11 août.»

Basant-se en aquesta lletra, Parturier desxifra sense pena el criptograma de Stendhal: «Espirit perdant prefecture, Guizot, 11 août 1930.»

Novel·les d'infants

No novel·les per a infants. És a dir, novel·les on els infants són el tema, no pas els lectors futurs. La tradició és llarga i ha seguit tot un procés evolutiu. Quan Rousseau publicà el seu *Emili o l'educació*, féu una novel·la pedagògica. Avui la trobem força avorrida. *Emili* no és sinó un fragment de les teories rousseauianes sobre sociologia. Té unes pretensions científiques que ens fa la fan ensopeia.

Després ve Dickens. Gairebé tots els personatges de les seves novel·les són infants. Fins i tot quan es fan grans. Tenen però un greu defecte: són massa bons minyons, massa quietes i sofrenques amb singular estocisme una sèrie de calamitats còsmiques que serien suficients per a ensorrar qualsevol persona gran. A més tenen tots ells una mentalitat de persona seriosa que no acostuma a trobar-se massa sovint en els infants que coneixem. Potser degut a les seves tribulacions, els infants de Dickens són excepcionals. De totes maneres, es barallen molt poc sovint, cosa ben estranya en persones de la seva edat.

Amb Mark Twain els infants es fan molt menys exemplars i força més reals. Roben confitura i tenen mal de ventre. Es barallen, juguen i fan el que tots havem fet quan teníem els anys de Tom Sawyer i Huck Finn. L'ànima però és encara un misteri. Coneixem les reaccions de l'ànima infantil, però no el mecanisme. L'observació és perfecta, però l'autor no profunditza. És el mateix cas — ara degut a la limitació del mitjà emprat — de la versió cinematogràfica del *Tom Sawyer* i de *Les aventures de Shippy*.

França hi fa la seva aportació psicològica. Allain Fournier, André Gide i Jean Cocteau. També Jean Giraudoux.

Gide segueix essent el mateix immoralista de sempre. Els seus infants — millor, adolescents — són gent perversa i envellida prematurament. Els infants terribles de Cocteau no són pas massa normals. Tenen una sensibilitat terriblement malaltosa. Els de Giraudoux, com els de Fournier i els de Mauriac, ja han passat la infància. Estan en el moment de començar a sentir-se homes.

Fa poc que Richard Hughes es donà a

conèixer a Anglaterra, amb una novel·la que és sens dubte i junt amb *Tom Sawyer*, la millor que s'ha escrit sobre els infants. Els personatges d'*Un cicló a Jamaica*, la novel·la de què parlem, estan tots en el ple de la seva infància. Fora d'una nena, tots els altres no tenen encara deu anys. I obren, parlen i senten amb la mateixa inconsciència i tranquil·litat amb què ho fan els que veiem diàriament. Tenen la mateixa intuïció. Viuen en un món que no és el de les persones grans, amb la seva màgia i els seus jocs, la seva sensibilitat pròpia, diferent de la dels grans. I compreneu que aquests viuen en un altre món tan misteriosos per a ells, com ho és per a nosaltres el seu.

RAMON ESQUERRA

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 17218

ACABA DE PUBLICAR-SE
Terres de l'Ebre

NOVEL·LA

PER

S. JUAN ARBÓ

PREU: 5 PEsSETES

De venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Barcelona ja té Institut Antituberculós

Els Dispensaris Blancs de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis

Hi ha tants i tants problemes vius, en una ciutat com la nostra, que, a aquell que es proposés, no ja estudiar-los, sinó tan solament apuntar-los a la consideració del lector, bona feina, i ben llarga, li caldria fer.

Heus ací el problema de la tuberculosi. De tant en tant, hom llegeix a la premsa alguna nota desorientada, escadussera,

constructiva, ha anat realitzant una ben estimable tasca antituberculosa.

Qui no ha sentit parlar, per exemple, de la seva Colònia antituberculosa de Torrebónica? De debò, que val la pena de conèixer-la. Està instal·lada, sense estretors de cap mena i amb aquella cura perfecta amb què la Caixa basteix totes les seves coses, en un gran edifici dintre el terme municipal de Terrassa, amb un clima de condicions favorables al guariment de la malaltia. Es voltada de jardins i plantacions diverses que s'exemplen en una gran extensió fins a adquirir una superfície que depassa les 140 hectàrees. I no cal dir com en la cura dels ma-

tori de Torrebónica i els seus Dispensaris, eren una part de la realització d'un programa que havia d'anar desenvolupant-se, potser sense massa pressions, però també amb el peu ferm i segur. Una part petita, és clar, però que té, si més no, una transcendència inicial.

Ara la feina generosa serà impulsada per majors possibilitats i tindrà majors eficàcies amb l'obra que està a punt d'inaugurar-se oficialment. Volem dir l'Institut Antituberculós.

I, què és aquest Institut? És un veritable palau on tot és distribuït amb un ordre i un encert admirables, i amb una distinció i una elegància que enamoren. És un organisme públic i gratuït per al qui hagi de servir-se'n; deslligat de tot afany mercantil i que té com una mena de lema, fer el bé pel bé mateix i per al poble que l'ha de rebre. És una organització oberta a tothom, sense cap excepció, i per a rebre els seus beneficis no cal justificar l'origen municipal, ni provincial, ni nacional. La circumstància, només, de voler cooperar a salvar tuberculosos o d'haver de menester l'acció salvadora de l'Institut, basta perquè aquest obri de bat a bat les seves portes i ofereixi als primers, ensenyaments i material d'estudi, i presti als segons, consells i assistència.

Es una cosa esfereïdora saber que, segons xifres estadístiques, viuen en una capital com la nostra, i estan en relació constant amb nosaltres, pel carrer, al cafè i al tramvia, no menys que vint mil malalts de tuberculosi. Hom podria, al volt d'aquest detall, estendre's en interminables consideracions i totes serien denses d'interès. Però hem de cenyir-nos una mica, que no manca pas d'importància aquesta realitat que ens ha posat la ploma als dits.

Dintre d'aquella amplitud d'admissió que ja hem assenyalat, l'Institut Antituberculós actua en tres grans direccions: estudi científic, apostolat popular i tractament de malalts. És a dir: que la seva creació obeeix a l'imperatiu d'enfocar el problema de la tuberculosi en tota la seva plenitud.

D'acord amb aquells objectius, doncs, exerceix funcions d'organització i enfocament de lluita general preventiva, contra la invasió en massa de la tuberculosi en milers de llars, i desenvolupa també funcions reparadores de defensa i guariment dels individus i famílies que ja sofreixen els atacs de la terrible malaltia.

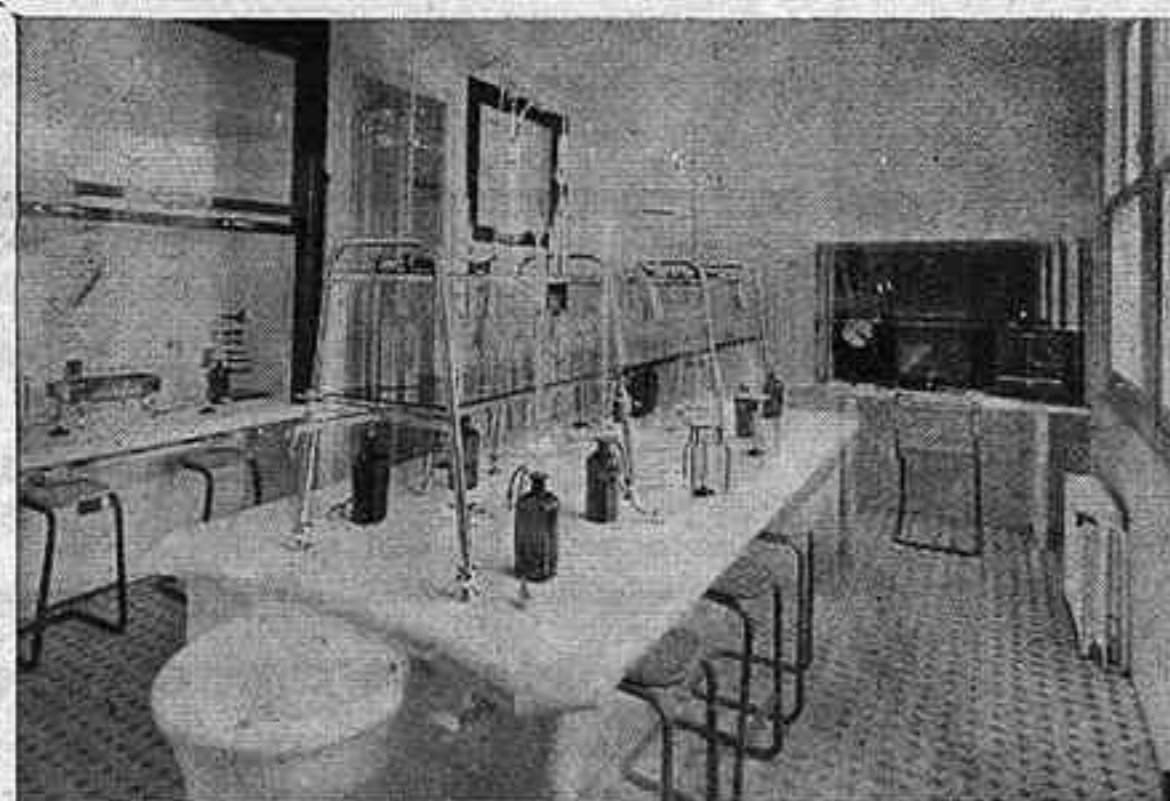
Diríem que la missió científica és la que té una major transcendència en aquesta lluita. I l'Institut ha estat dotat amb una nodrida biblioteca mèdica de llibres i revistes especialitzats, d'ací i de l'estranger, que pot ésser utilitzada per tots els metges que ho desitgin, amb les majors facilitats i sense pagament de drets ni quotes.

Com a complement d'aquesta biblioteca, hi ha una sala de conferències i cursos destinada a promoure una labor aca-

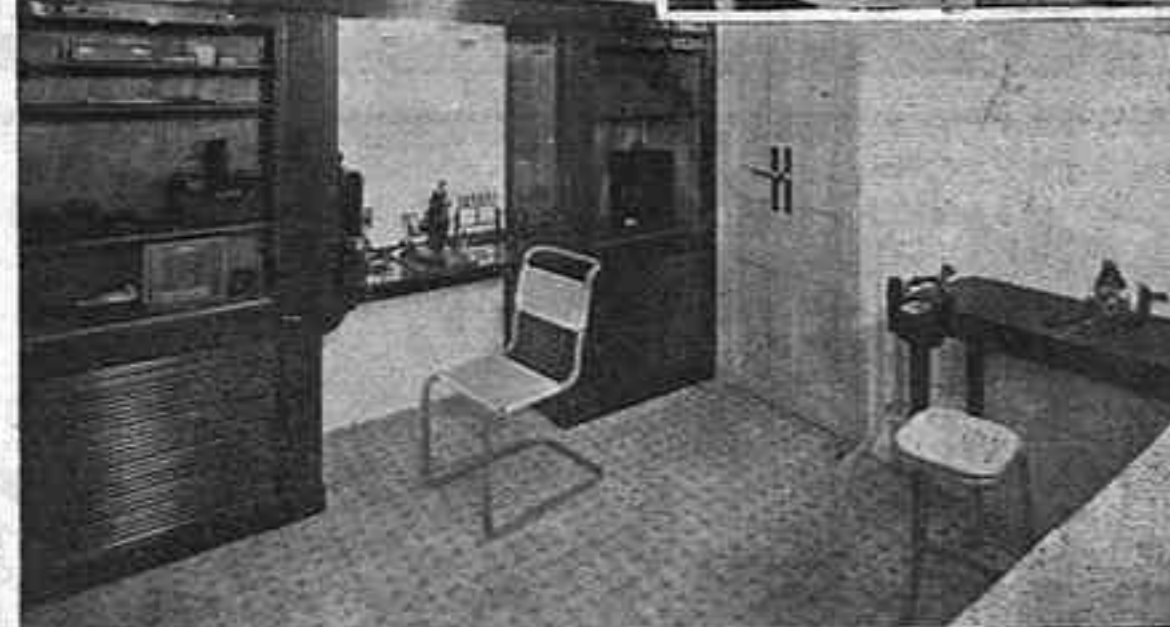
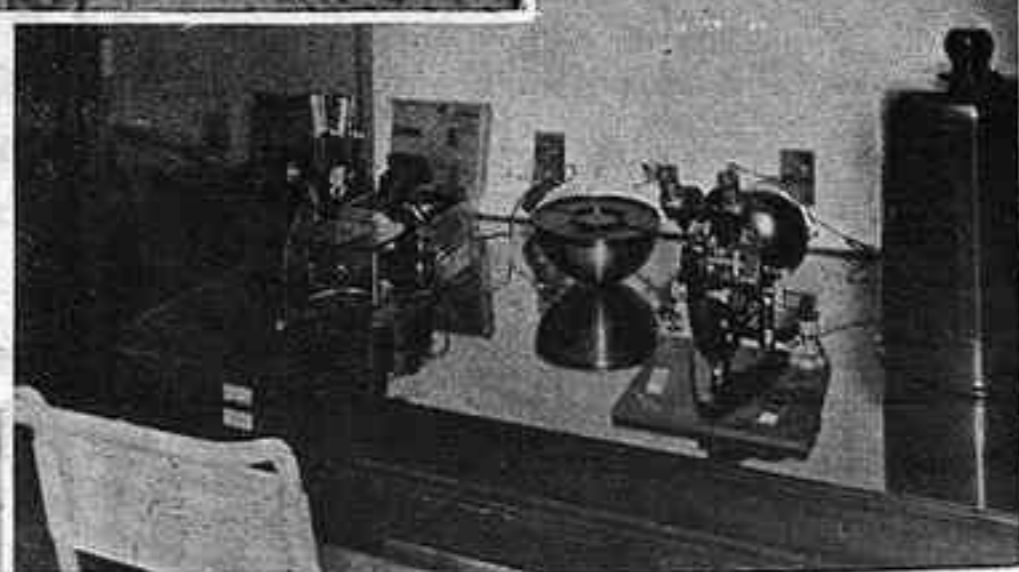
dèmica que cristallitzi i es faci definitiva en llibres i publicacions de divulgació de la ciència i dels procediments que sorgeixen per a prevenir i guarir la tuberculosi. I el propi Institut, per mitjà del seu personal mèdic, realitza també una tasca científica antituberculosa, a base de treballs experimentals, per a la qual cosa compta amb Laboratoris d'Histologia, i Anatomia patològica, Bacteriologia, Serologia i Química,

rades les coses relacionades amb la tuberculosi, deixant-li el camí ben ample i ben lliure per a envair-ho tot.

Heus ací un apostolat de salut pública que constitueix una de les tasques primordials d'aquest Institut. Tots els procediments hi són aplicats: publicació de fullons i fulls volanders, organització de propagandes orals, curssets i conferències populars, pel·lícules de cinema o tota altra

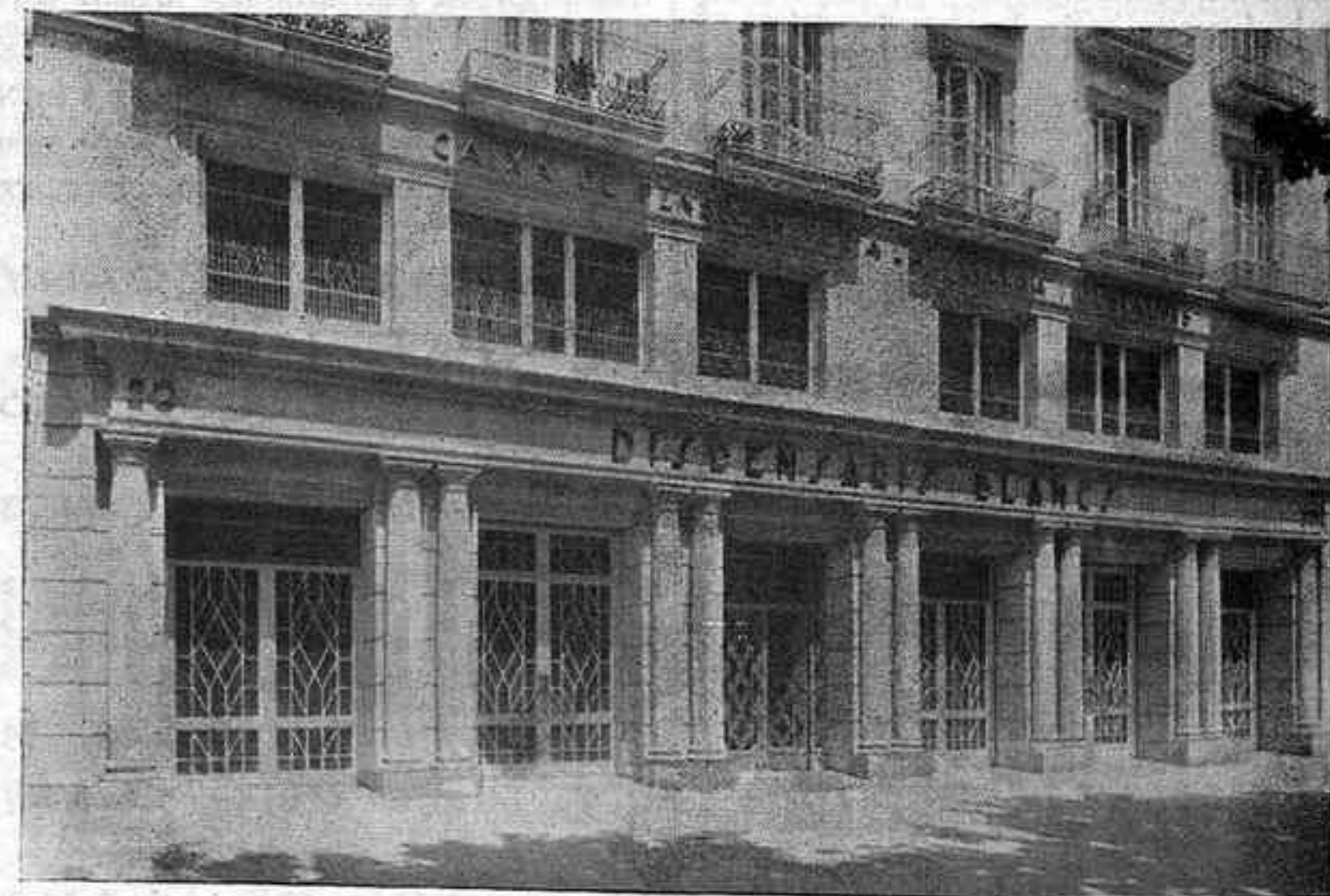
Aspectes dels laboratoris de l'Institut Antituberculós de la Caixa de Pensions

lals són emprats aquells procediments que aconsellen les darreres investigacions, i que els que s'hi acullen — la gent necessitada i les persones benestants —, alhora que un tracte exquisit i les atencions més delicades, tenen espais avinents a llurs hores de lleure. Així, hi ha una sala per a festes, un aparell de

cinema, una instal·lació de ràdio, una biblioteca selecta i ben proveïda, tal com ho són les vint biblioteques que la Caixa té escampades per Catalunya i Balears...

Però el propòsit d'aquesta informació no és ben bé aquest. Amb tot, no podíem prescindir d'aquest esbós comprimit de l'obra que fou el seu punt de partida en aquesta lluita; ens calia situar-nos i situar els nostres lectors i dir-los que, contràriament al que podria semblar, no és pas d'ara que la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis es baralla amb el terrible flagell. Aquella Colònia, el Sana-

La façana dels Dispensaris Blancs

ben proveïts d'instruments i de material.

Però al costat del laboratori, al costat del gabinet d'estudi i de les investigacions i troballes que se'n deriven, cal una altra feina, si no tan transcendental, bon xic més plena d'entrebancs. És la feina d'educació popular. La ignorància, el desconeixement de la realitat trista, són la millor raó perquè arrelhi el mal i es faci inextingible. I aquest aspecte de la lluita no podia ésser negligit per aquest Institut que porta una orientació que considerem plena d'encerts.

Es una cosa lamentable, però és així. Avui, encara cal ensenyar al poble com ha de viure dintre les seves cases, mostrant-li els perills de l'amuntegament de persones, les promiscuïtats que ha de defugir, els contagis que ha d'evitar, els aliments amb què ha de nodrir-se. Cal explicar-li, en una paraula, com, amb uns mateixos pressupostos, per molt reduïts que siguin, hom pot viure en millors i en pitjors condicions per a defensar-se de la tuberculosi, i com, en el viure domèstic, hom pot triar bé o malament la distribució d'unes mateixes habitacions.

Cal abatre les rutines immundes, les preocupacions inútils i les indiferències i incredulitats incomprensibles amb què gairebé a totes les famílies són conside-

forma de divulgació escrita, gràfica o verbal.

Hi ha molts d'altres aspectes, encara, en el funcionament d'aquest Institut, que són dignes d'ésser esmentats, però el lloc ens ve just i hem de passar-los per alt. De tota manera, creiem haver reeixit a traçar un ràpid esbós del que és aquest formidable element de lluita antituberculosa, creat per la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

Per a definir-lo en la seva més simple expressió, podríem dir que és un gran centre obert a tothom, en el qual l'home d'estudi troba dades, elements i material; el públic, tota mena d'informacions i notícies per a prevenir la tuberculosi; i el malalt, dades preferents a Hospitals i Sanatoris, etc., i consell i orientació per a guarir o minvar la potència del mal.

Es, doncs, aquest Institut Antituberculós, un esforç considerable que no dubtem que ha de donar ben aviat tot el fruit que amb tota la il·lusió n'esperen els seus generosos impulsors.

Cal agrair a la Caixa de Pensions el sacrifici econòmic que significa la creació i el sosteniment d'un Institut d'aquest ordre. Ell serà, dintre dels seus nombrosos organismes filials, un dels que aportarà una major glòria al seu brillant històric.

J. P.

LES ARTS I ELS ARTISTES

Sistemàtics i inspirats

L'impressionisme fou la fuga darrera i la més delicada i intel·ligent del Romanticisme. Els coneguts mots de Monet «je peins comme l'oiseau chante», són ja, més que una definició, una evasió. Aquesta fou una frase contra l'academicisme sense substància en què havia degenerat la pintura, ja que el que creia que continuava Ingres s'anomenà solament — com fa constar Tristan L. Klingsor — Bouguereau. Fou una frase i una actitud contra els que s'acontentaren de la «il·lusió d'un tresor»; de l'aspecte exterior dels vells quadros. I heus ací que els que un dia foren anomenats

Renoir, ni Sisley, no haurien pogut cantar com els rossinyols. Tal com sense la gran mentalitat de Leonardo ni de Miquel Angel no ens podríem explicar la meravella de Rafael.

Però Rafael continuava el Perugino de la mateixa manera que Renoir continuava la tradició del XVIII francès i la pintura pompeiana, de la mateixa manera que Manet continuava els espanyols i Sisley continuava Corot. Monet fou també fins a la sèrie dels *Argenteuils* un continuador de Corot. El seu sistema era aleshores frescor encara; ni les estampes japoneses, ni Turner

Claude Monet — «Le bassin d'Argenteuil»

communs perquè pretenien abatre una tradició, que no era altra cosa que una fórmula, avui són considerats globalment com a continuadors de la Tradició.

Però els Impressionistes arribaren a l'aspecte fèric de la veritat no pas únicament per sensibilitat — per inspiració — sinó també per pura especulació i sistema. Monet, sobretot, fou el que pretengué assolir amb més convicció l'equilibri d'un sistema inspirat. Cézanne, molt més aparentment intel·lectual que el pintor de Giverny, havia dit «Monet n'est qu'un œil, mais quel œil!». És innegable, però, que a la transfiguració, el pintor de les Catedrals hi arriba per un sòlid sistema; no fou un inspirat quimèric, sinó un recercador tan raonat com el mestre d'Aix-en-Provence. Monet recerca en la llum fins a trobar el seu mateix color, recerca en l'èfimer, mentre Cézanne, nou Chardin, recerca en el permanent.

De vegades el seu pinto com els ocells canten falla, tanmateix, en certes obres plenes de prejudicis lluminístics. Monet, en certs moments, fa «ciència», de la mateixa manera que, en altres aspectes plàstics, feren ciència els grans homes del Renaixement. Hom podria dir que Monet és el Leonardo de l'Impressionisme. Monet, tant com un pintor, és un físic.

No em dol reconèixer que sense la gran mentalitat colorística de Monet, els altres impressionistes no haurien arribat on arribaren. Ni el Manet dels darrers temps, ni

no havien fecundat excessivament la seva mentalitat. Monet en *Le bassin d'Argenteuil*, la tela admirable que es guarda a la Camondo, és encara molt més inspirat que no pas sistemàtic; molt més tradicional que no pas home d'avantguarda. En la *Gare de Saint-Lazare* inicia el seu sentit de recerca pura, que continua en les *Débâcles de glaces*, en la sèrie dels *Pallers*, en la sèrie de les *Catedrals*, en la de les *Nymphéas*. La glòria i el fracàs de Monet radiquen en el seu esperit renovador, talment com la glòria i el fracàs de Leonardo.

Si avui algunes de les pintures de Monet no satisfan plenament la nostra sensibilitat, és pel seu parcialisme i perquè és massa «modern». Si Renoir satisfà completament el nostre esperit, és perquè darrera d'ell hi ha moltes coses velles que no es passen. Renoir continua, mentre Monet trenca motllos. Quan Monet conserva encara les essències gràvides de la Tradició, la seva pintura no envelleix; en canvi, quan ha volgut prescindir-ne, les seves obres arriben a nosaltres amb una absoluta olor de passat. Així certs crepuscles, certes teles excessivament boiroses, o plenes de taques de colors sense degradar. Hom enyorava davant d'aquestes el Monet encara acadèmic: el Monet gràvid dels bodegons.

Monet és un ull que pensa amb un gran rigor, posant a to del seu sistema, dels seus nous prejudicis, la seva visió. Renoir, en canvi, com Rafael, no nega el passat. No són ells sols que es posen davant de la natura, sinó que d'una manera viva conserven tot el que és insensat voler abatre. Per això l'art llur és més inspirat que sistemàtic: és més fresc que preocupat. Són continuadors, tant com renovadors, mentre Leonardo i Monet són més renovadors que continuadors.

Dmitry de Merejkowsky posa en els llavis adolescents de Rafael aquestes paraules: «Remarco que quan pinto, un no deu pensar en res; tot aleshores es presenta millor.» La gràcia de Rafael fou com la de Renoir, un do de natura. Monet i Leonardo, l'un somrient, l'altre pensatiu, són homes massa moderns: pretenen la invenció, i en art és més important assimilar el que és essencial a tots els temps.

En la mateixa limitació de temes atmosfèrics i lluminosos, Monet — tot i estar preparat per a les grans composicions com Courbet, Manet i Renoir — manifesta amb massa evidència els seus prejudicis: l'infinit de Monet és en l'atmosfera, el de Leonardo és més total, més ambiciós: és en tots els regnes de la Natura. En el mateix univers.

Els són els herois: els homes d'avantguarda. Ells, grans sistemàtics i grans inspirats, amb llurs audàcies i llurs fracassos, són també, tant en sentit negatiu com en sentit positiu, un exemple.

RAFAEL BENET

Rèplica i convit

El Dr. Emili Mira ens ha tramès les següents ratlles, amb el prec de publicar-les. La premura del temps no deixa lleure de contestar-les (a penes si n'hi ha hagut perquè poguessin sortir en aquest número).

Quines interpretacions!

El meu amic Just Cabot no ha fet aquesta vegada — excepcionalment — honor al seu nom. El seu article *Quins arguments!* mereix aquestes ratlles, puix que, sens dubte inconscientment, em col·loca afirmacions que no he fet. Jo no he suposat mai que «els cromos fossin preferibles als originals» ni he dit que fos possible reproduir pintures fent gravats (el paràgraf objecte dels seus comentaris comença dient: «els progressos de la pintura i les arts gràfiques...»).

Fins a quin punt és cert el que en el dit paràgraf afirmo ho sap Plandiura II, és a dir, Francesc Cambó, que ha viscut durant dos mesos amb l'angúnia d'haver estat enredat pels seus assessors tècnics en l'adquisició d'un exemplar de la seva col·lecció (que no dubto que també adquirirem, sempre en benefici del poble).

Voldria jo tenir una discussió serena amb l'amic Cabot respecte aquests assumptes, de gran importància formal. Voldria contribuir a l'aclariment de les actituds «màgiques» de certs intel·lectuals que no en tenen prou que patim de les «relíquies» religioses i ens volen introduir la veneració sistemàtica per les «relíquies» artístiques.

Com a base científica per a la nostra controvèrsia podrien servir els meus articles sobre «Sensibilitat biològica» i «Sensibilitat artística», publicats ara fa onze anys en *La Revista de López-Picó* i que encara esperen la seva refutació.

Finalment, i com a home pràctic, proposaria que en tal controvèrsia «s'hi lloguessin cadires»... i que el producte obtingut es dediqués a un fi d'assistència social. Som-hi?

E. MIRA

UNA EPOCA I UN ESTIL

El 1900 a Barcelona

Es un bon senyal aquesta exhumació del 1900 a la qual s'han lliurat a França alguns literats. Si el 1900 fou una època — un estil — detestable, aquesta simpatia difusa que avui desperta és la prova més conculcent que ella ja està ben morta. El to planyívol i romàntic que empenen els qui parlen del 1900, vol dir que l'inici de segle ha passat irremissiblement a la història.

Morand, en el seu llibre *1900*, digué que considerava errònia l'apreciació de què el

pot allargar-se perfectament fins l'any 1914. En possessió, doncs, gràcies a la guerra, de la perspectiva que d'altra manera ens hauria mancat, podem afirmar que el 1900 és una de les èpoques baixes de la història, un d'aquells períodes en els quals naufraga el bon gust.

L'empenya més acusada del 1900 ha restat en les arts decoratives. Foren uns dies oberts a la invenció absoluta, imperi de la fantasia i absència total de control. L'art estava dominat per unes quantes idees

Botiga barcelonina «modernista» (1907)

segle XIX acabà l'any 1914. Ell considera que és l'any 1900 el que parteix clarament dues èpoques, i dona les seves raons. Nosaltres no compartim l'opinió de Morand. Més o menys esbravat, el segle XIX i tot allò que representa va morir en la gran guerra. Els quatre anys de lluita sí que representen una fita posada en el transcurs del temps. La humanitat sortí del 1918 amb una pell nova. Allò que a Morand i a d'altres francesos els pot fer atorgar tanta importància al 1900, és el fet que en aquest any es celebrà a París l'Exposició Universal. Una manifestació d'aquesta naturalesa sempre ve a ésser un punt i a part; un inventari de tota una època; una síntesi i concentració de multitud de coses disperses. És difícil predir els punts de vista dels futurs historiadors. Però a nosaltres ens sembla que la conflagració europea tindrà amb el temps un valor més considerable que no pas aquella data.

En aquesta revisió del 1900 es nota l'afany actual de fer història ràpidament. Això que al cap només de trenta anys pretenguem classificar les idees i destriar els valors de tota una època, ha de semblar forçosament un xic pueril. Malament podem jutjar un període del qual encara remenen la cua una infinitat de vestigis.

Però el fet que s'hagi emprès la revisió del 1900 malgrat el poc temps transcorregut, té ja de si un valor. Demuestra que tenim ja un concepte ferm de les seves manifestacions. Que podem emetre sobre d'ell judicis definitius, sense por a una rectificació. Vol dir que el 1900, malgrat la seva aparença de complicació, era una època prima, buida de contingut, sostinguda per quatre idees estantisses i frívoles. Perquè estem convençuts que avui trepitgem terra ferma, podem avui aventurar-nos en el perillós mar de les definicions i de les condemnes.

Aquestes són les conseqüències immediates del fet intrínsec d'haver-nos emprès la revisió del 1900. No se n'adonen aquells que participen d'un criteri relativista i asseguren que en l'any 1900 hom tindrà pel 1930 el mateix cop d'ull irònic que nosaltres tenim pel 1900. Si així fos, si els trenta anys que vindran representessin en la història exactament el mateix que els trenta anys transcorreguts des dels inicis de segle fins avui, si així fos, nosaltres no seríem capaços avui de jutjar el 1900. Perquè trenta anys no són res en el devenir del temps.

Què és, doncs, allò que entre el 1900 i avui ha col·locat la distància necessària per als prismàtics dels impacients de la història? La guerra del 14 al 18. Quatre anys durant els quals es precipità el curs del temps. L'evolució del món rebent les condicions normals; canons insuficients per l'allau d'aigua que baixava. Per aquesta raó opinem nosaltres que el seg'e XIX

vagues: pseudo-orientalisme, preciosisme, feminitat... Per arribar aquí, tot estava permès. Arquitectes, decoradors, modistes, moblistes etc., tots aprofitaven el mateix tòpic: estilització de la naturalesa. Fou aleshores quan es posà en valor aquest mot horrible d'estilització. Flors de lotus, cossos de dona, cues de paó, tots els signes d'un món obscur i deliriant, eren deformats i torturats en nom de l'estilització. I tota aquesta floració, realitzada amb els materials més bigarrats, recobria les formes simples. Aversió a la senzillesa, condició primera del bon gust.

L'estil 1900, el *modern-styl*, causà a Barcelona més estralls que enlloc. Era una moda que ni feta a posta per una burgesia sobtadament enriquida, presa de la febre de la construcció. El *modern-styl* ho assimilava tot. Totes les pensades artístiques que el senyor Esteve havia tingut en la seva vida de botiguer, eren portades a la realitat, una vegada traduïdes al *modern-styl*. Així es construï el nostre Eixample. Algunes de les seves edificacions són molt més que una simple casa: són, fet pedra, el somni del seu propietari. Ja ho saben els psicoanalistes que posem una col·lecció tan nodrida de peces d'estudi? Els les donarem baratetes...

Tinguérem la desgràcia que el moment culminant de l'estil 1900 coincidís amb la construcció de la ciutat nova. I que en els inicis de la nostra renaixença, no disposéssim de la bona tradició necessària per a contrarestar l'actuació dels energúmens. A París, raí! Mentre el *modern-styl* privava, pintaven Cézanne i Seurat, escrivien Claudel, Gide i Proust, i feia música Debussy! A Barcelona, no. La moda imperant ho avassallava tot. Desbordava el camp de la decoració i informava la nostra vida artística, intel·lectual i política. Moltes de les formes socials d'avui dia es ressenten encara d'aquell gregarisme i d'aquella indisciplina. L'estil 1900 fou universal; però només aquí li donàrem genis: Gaudí, Domènech i Montaner...

A l'exhumació del 1900, els barcelonins no podem assistir-hi amb la cara alegre. Ens féu massa mal. La pedra el va comprometre massa i ens va comprometre massa a nosaltres.

ANDREU A. ARTIS

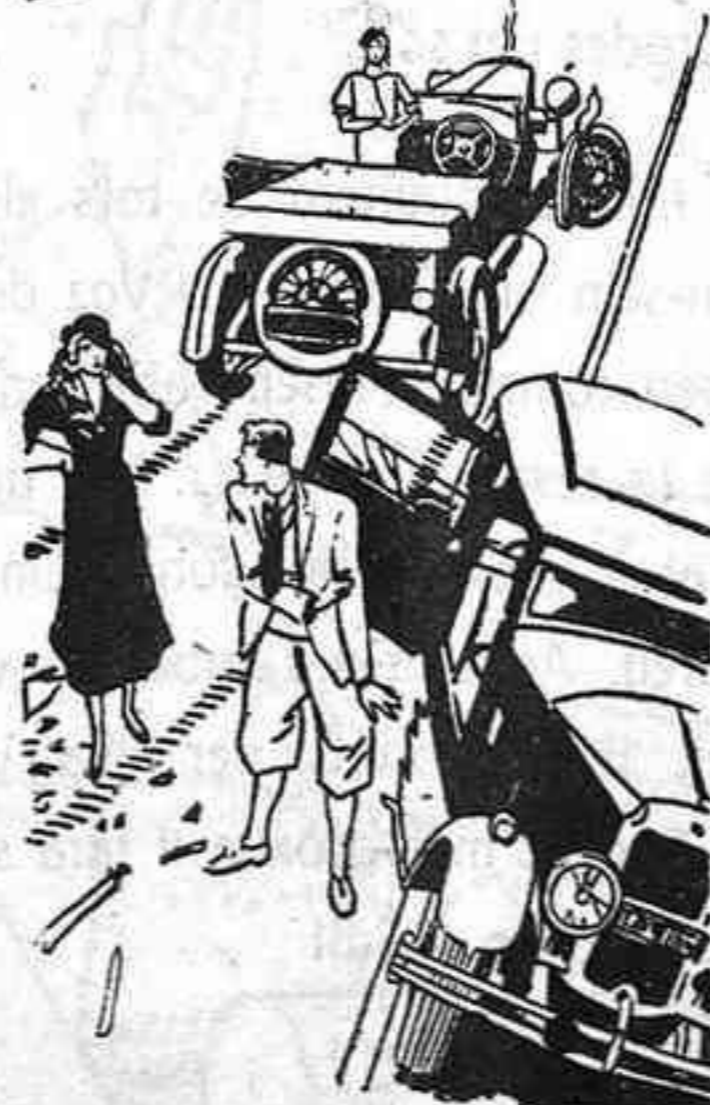
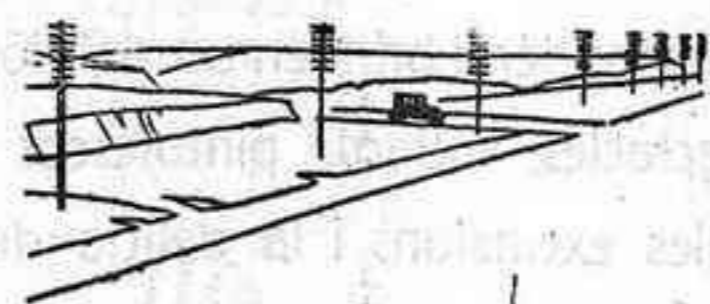
ALS SUBSCRIPTORS I COMPRADORS DE MIRADOR

SUBSCRIPCIÓ DE VACANCES

Els subscriptors que vulguin rebre MIRADOR al lloc on estúegin, no han de fer més que comunicar a aquesta Administració llur nova residència, on els serà adreçat el setmanari sense augment de preu.

Igualment comuniquem als compradors al número que el vulguin rebre en la seva residència d'estiu, que hem obert un servei de subscripcions de vacances, per un mínim de 4 números, al preu corrent de 0'30 pessetes el número.

Administració de MIRADOR, Pelai, 62, 4. Telèfon 15300

La noia.—Em sap molt greu... Es culpa meva...
L'home.—No, no; és meua! Us veia venir des de dos quilòmetres i hauria pogut perfectament tombar per qualsevol carretera transversal.

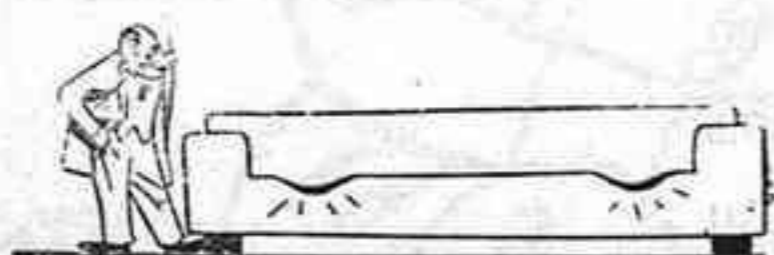
(The Passing Show, Londres)

BADRINAS MOBLES
DIAGONAL, 460

Ell.—El meu pare va fer la fortuna de pressa i d'una manera molt curiosa. Vols saber com?
Ella.—Més m'estimo saber si encara la conserva.

(London Mail)

El marit gelós està tranquil...

...i preocupat

(Il Travasso delle Idee, Roma)

El gos.—Hauré d'avisar a Noè. Em sembla que duc a sobre més d'una parella de puces.

(Ric et Rac, París)

Altaveu per a sords-muts

(Le Rire, París)

RADIO I DISCOS

La Premsa i la Ràdio Associació NOTES D'ACTUALITAT

La determinació presa per la premsa diària de Barcelona de suprimir, de cop i volta, l'anunci en la secció corresponent dels programes de les emissores locals, ha cridat fortament l'atenció del públic. És natural. Les emissores són avui el millor recurs de les famílies; diríem més pròpiament llur recurs suprem, en el múltiple sentit d'informar-les, divertir-les, educar-les, instruir-les, donar-los música i teatre, conferències i tota la gama de les activitats humanes. Fins alguna vegada les molesten amb sortides de mal gust. Però, qui ho evita?

Les emissores, amb totes les seves abundoses bones qualitats i amb tots els seus petits inconvenients, s'han fet necessàries i, amb els programes de la premsa o sense programes, no deixaran d'ésser escoltades.

Però, és que la premsa està en el just, procedint tan rigorosament amb les emissores? Si fos cert el que algú afirma, que des d'elles s'ha fet en moltes ocasions tot el que s'ha pogut contra la premsa, quedaria justificada aquesta actitud. Nosaltres creiem, amb tot, que no hi ha hagut tal cosa, referint-nos concretament a l'emissora de la Ràdio-Associació. Ningú no podrà demostrar que l'E. A. J. 15 s'hagi produït mai en forma que pogués molestar i menys encara perjudicar perquè sí la premsa, la qual no sols ha merescut sempre dels seus homes els majors respectes, sinó que cal consignar que l'esmentada emissora és deutora d'un pregon agraïment a tota la premsa barcelonina i regional, i d'una manera particular a l'escripta en català.

L'Associació Nacional de Radiodifusió ha viscut durant la dictadura moments difícilíssims, que amenaçaven greument la seva existència. Posteriorment ha passat per tràngols d'ordre econòmic, veient-se a més a més perseguida i calumniada. És de justícia consignar que precisament la premsa ha estat el seu camp de batalla, on li han estat ofertes sempre les columnes per combatre als seus enemics. Gràcies a aquesta cordial acollida, ha pogut l'Associació defensar-se i salvar la radiodifusió catalana del perill de desaparèixer.

L'Associació no es sent molestada per la determinació de la premsa i fins se l'explica tenint en compte que els diaris viuen dels anuncis i les emissores també, i per aquest motiu s'estableix entre unes i altres

una competència que deu haver estat l'origen de l'acord en qüestió.

La Ràdio Associació necessita els anuncis per a portar a terme els seus fins; però ha de fer constar que no constitueixen per a ella cap base de negoci, ni té accionistes ni consells d'administració als quals hagi de satisfer unes assignacions més o menys crescudes. Res d'això. L'Associació anuncia per a millorar el seu programes, per a perfeccionar la seva emissora i perquè Catalunya tingui l'instrument que necessita a fi de demostrar que existeix per la ràdio, com existeix per totes les altres manifestacions culturals i artístiques.

Digueu: si no existís la Ràdio-Associació, què serien les emissions de la nostra ciutat? Quin ressò tindria la veu de la Catalunya que aspira a obtenir les seves reivindicacions? Quina emissora parlaria als catalans únicament en la seva llengua vernacle i cantaria les seves cançons i defensaria aquest gran invent que és la ràdio en el sentit que s'incorpori a les atribucions del govern de la Generalitat?

Tots els catalans han de reflexionar això seriosament i la premsa ha de tenir-ho també en consideració.

Es més. Si algú troba la manera que l'emissora catalana pugui funcionar amb tot l'esplendor amb què funcionen les emissores més destacades d'Europa, i pugui funcionar donant els millors programes amb completa independència econòmica, estem convençuts que l'Associació renunciarà a la publicitat radiada i amb això realitzarà una de les seves aspiracions més arrelades.

Si la mateixa premsa, en la seva totalitat, hagués defensat pel seu compte la Ràdio Associació des d'un principi, com ho han fet alguns diaris, propagant amb vehemència la necessitat que tots els radiooients catalans l'ajudessin amb les seves modestes aportacions, i aquesta propaganda hagués estat escoltada, és segur que l'emissora E. A. J. 15 no hauria arribat a donar anuncis, perquè tenint la vida assegurada per a propagar els seus ideals, no necessita res més. Malauradament això no ha estat — i no en fem retrat a la premsa en el sentit d'atribuir-li la culpa d'aquest estat de coses — i la Ràdio-Associació s'ha vist obligada a fer el que ha fet, ajudada — ja ho hem dit — per alguns diaris.

El que interessa ara amb gran urgència, és que nosaltres i la premsa i tots posem un esforç màxim perquè l'emissora de Catalunya en mans de la Generalitat sigui un fet. Així ho ha predicat incansablement la Ràdio Associació. Solament d'aquesta manera podran suprimir-se els anuncis radiats — com ha proposat sempre l'Associació — i haurà arribat l'hora que la premsa trobi en la radiotelefonía la seva millor aliada.

RAMON PEREZ VILAR

—Diu que no es casaria amb ell encara que tingués més diamants que pèls.
—Com si ho veiés, és calb.

(The Humorist, Londres)

Tres anys d'emissions clandestines

S'acaba de descobrir a Ludenburg, petit poble txec proper a la frontera austríaca, una emissora clandestina que la policia busca des de fa tres anys!

S'ha procedit a la detenció d'un enginyer que havia construït una petita emissora molt remarkable, que podia treballar no solament amb onda curta, sinó també amb les del Broadcasting. Eren aquestes emissions fraudulent les que els sensfilistes txecs rebien amb l'onda de Brno, sense saber llur procedència.

Heus aquí altra volta la dificultat d'atrapar emissores clandestines, encara que els perseguidors estiguin proveïts dels radiogoniòmetres més moderns.

La ràdio a Xina

El paper que la T. S. F. ha representat durant el conflicte xino-japonès ha estimulat el govern xinès a establir una sèrie de noves estacions dotades dels darrers perfeccionaments.

S'acaba de cursar una comanda a la societat anglesa Marconi per a la construcció d'una nova emissora a Xangai. Aquesta instal·lació comportarà dues emissores de «beam» i 4 receptors. Els diferents circuits seran establerts de manera que es puguin adaptar ràpidament a les emissores, circuits de modulació que permetin fer audicions amb onda curta. S'establiran tres «beams»

per a dirigir les emissions; dos per Europa i un per l'Amèrica. Demés, hi haurà quatre aeris omni-direccionals.

El bes ha mort

Una petita placa de cristall, recoberta d'una capa de cautxú, un bastonet de sucre i l'habilitat d'un professional permeten fer la reproducció sonora exacta del bes. D'aquesta manera, aquest acte que ha inspirat tanta literatura i tants metres de film, es reproduceix a la perfecció amb uns petits objectes tan prosaics.

Cap bes no conservarà el privilegi de la seva originalitat. El dispositiu inventat pels «enginyers de sons» de la British Broadcasting Corporation és capaç, a les mans d'un home experimentat, de fer reals quant a so tota mena de besos.

Quadro radiofònic dels EE. UU.

El comissari Lafount, de la Comissió Ràdio Federal, acaba de presentar al Consell Nacional de la Ràdio Educativa un quadro panoràmic de la ràdio als Estats Units.

Hi ha actualment 604 estacions, de les quals 40 solament són de propietat de l'Estat o de municipis, i 44 d'instituts d'ensenyament, públics o privats.

No obstant, el 12,5 % del temps d'emissió de les estacions americanes està reservat als programes educatius. Els 4/5 d'aquests programes corren a càrrec d'estacions o agrupaments no comercials.

GENERAL MOTORS RADIO

RADIO-LOT

Passeig de Sant Joan, 17
BARCELONA

Recorda una vegada més que pot oferir-vos els receptors de la més alta qualitat fabricats per **General Motors Radio**

El millor prestigi en ràdio-recepció

El més perfecte i més elegant aparell Ràdio-Fonògraf

Després de nou anys, les fàbriques ATWATER KENT segueixen mantenint la reputació d'ésser els primers constructors de ràdio.

Més de 4.000.000 d'aparells distribuïts per tot el món són la millor prova de la confiança que mereixen al públic.

ATWATER KENT RADIO FONOGRAFO

AUTO ELECTRICIDAD, S. A.
Diputació, 234 - BARCELONA
Madrid - València - Sevilla - Alacant - La Corunya

San Sebastián o Santander

ofereixen a l'estiuejant la meravella de les seves platges d'aurades pel sol!...

CITATS plenes de suggestiu encant, San Sebastián i Santander li brinden un deliciós estiueig... Festes, espectacles, voltants pintorescos propicis a les més belles excursions i la delícia de les seves platges d'aurades pel sol...

Si vol fruitir amplament de tots els seus encants, dugui-se'n un portàtil "La Voz de su Amo" i faci'n el seu company inseparable en qualsevol moment de la seva vida d'estiu. Les qualitats de to, sonoritat i reproducció són admirables en aquest aparell. Adquireixi també un dels últims discos d'èxit impressionats per "La Voz de su Amo", que l'Agent més pròxim li farà sentir amb molt de gust. No ho oblidí!

- **MIGUEL FLETA**
Sangre de reyes. Cançó. — El Guitarrico. Jota.
- **ORQUESTRA SIMFONICA DE FILADELFIA**
Carmen (Suite) (Bizet). — A) Intermedi a l'acte III. — B) Los dragones de Alcalá, acte II. Dansa gitana.
- **ORQUESTRA JACK HYLTON**
Valses de Viena (Selecció de valsos). I i II parts.
- **ORQUESTRA DON AZPIAZU DEL CASINO DE LA HABANA**
El vendedor de cacahuets. Rumba-foxtrot. — Amor sincero. Foxtrot.
- **ORQUESTRA DEMON'S JAZZ**
El gallinero. Xotis corejat. — Dale de betún. Vals-jota corejat.
- **ORQUESTRA AMBROSE**
Mona Lisa. — Prueba con otro. Foxtrots.

● Portàtil 101. Preu en negre, 300 ptes. En colors, 360 ptes. Model luxe, 450 ptes.

LA VOZ DE SU AMO.

IMPRESOS COSTA
Asalto, 45 - Barcelona